

Landbruksdirektoratet
Eanandoallo direktoráhtta

1 : 2021

Reindriftnytt Boazodoallo·odđasat

UTGITT SIDEN 1967

**Merkeregisteret blir tilgjengelig
i 2022**

**Landbruksdirektoratet har fått ny
rolle i forhold til rovviltforvaltningen**

**Følg oss på Instagram og få et
innblikk i vår hverdag**

Leder	side 3	
Nytt fra Reindrifftsavtalen 2021/2022	side 5	
Nye kriterier for bærekraftig reindrift	side 11	
Individmerking i reindriften	side 12	
HMS-tjeneste i reindriften	side 15	
Merkeregisteret blir tilgjengelig i 2022	side 16	
«Animal Sense» – Varslingsystem som skal hindre påkjørsler av rein	side 18	
Ajourhold av reindriffts arealbrukskart – oppstart i Nordland reinbeiteområde	side 20	
Landbruksdirektoratets nye rolle med rovvilt	side 21	
«Rensjuka» / Pasteurellose	side 24	
Er det en sammenheng mellom tap av reinkalver og nærhet til større tekniske inngrep?	side 26	
Informasjon fra Reindriffts Utviklingsfond	side 29	
Følg Landbruksdirektoratet Avdeling reindrift på Instagram!	side 30	

boazodoallo-oddasat : reindrifftsnytt 1:2021

Ansvarlig utgiver:
Landbruksdirektoratet/
Eanandoallo-direktoráhtta
Besøksadr.: Løkkeveien 111, 9510 Alta

Avdeling reindrift
Telefon 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no
www.landbruksdirektoratet.no

Grafisk produksjon:
Bjørkmanns as,
Telefon 78 44 66 88
post@bjorkmanns.no

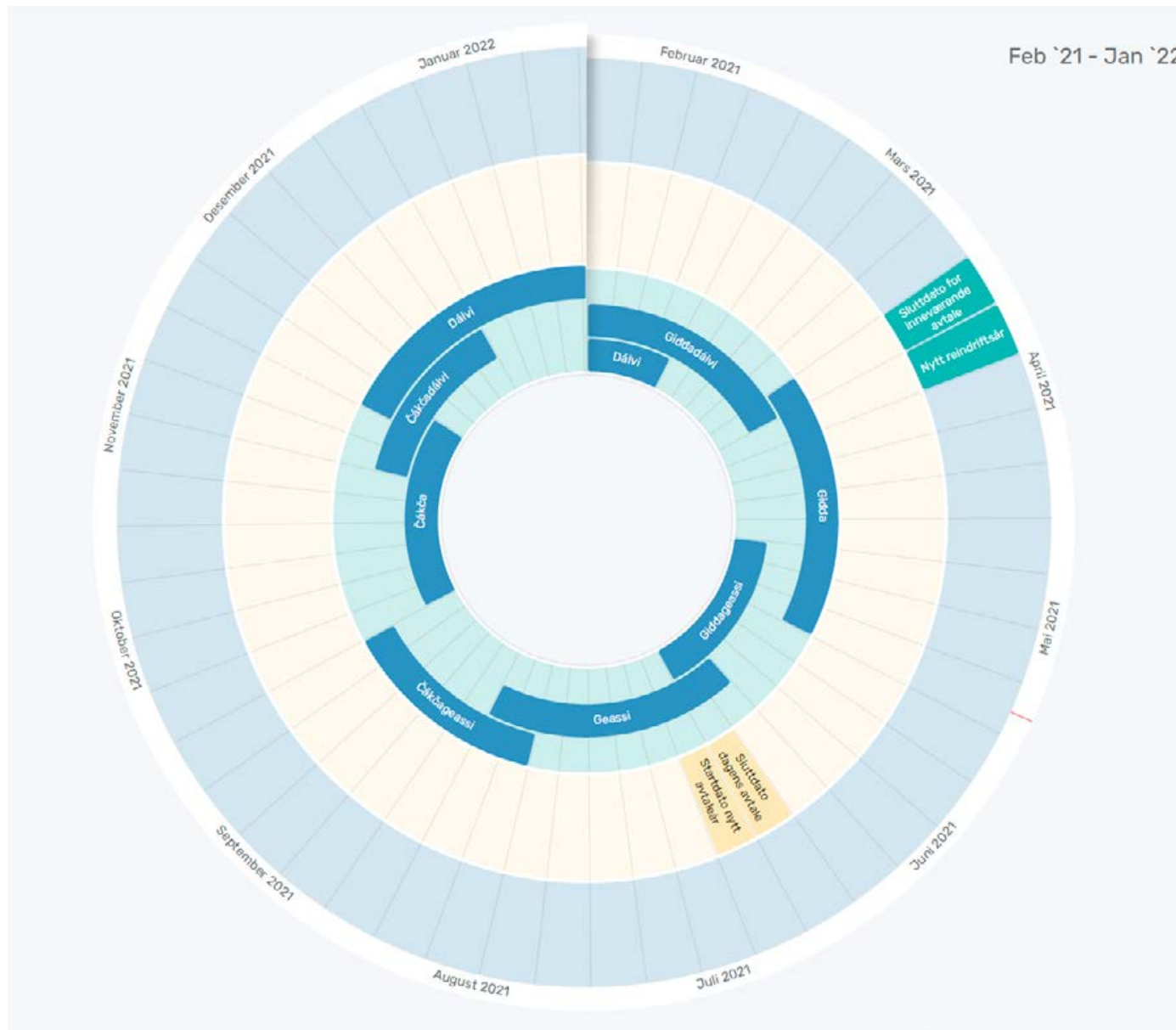
Omslag: Forsidebilde: Beitende reinflokk våren 2021. Foto Liv Berit Hætta.

Foto: Landbruksdirektoratet

Våren er her!

Vi er langt inne i 2021. Reindriftsåret er delt i flere deler enn bare kalenderåret. Som dere er kjent med så har året 8 årstider.

Vi har reindriftsåret som starter 1. april og avsluttes 31. mars året etter. Så har vi også reindriftsavtaleåret som starter 1. juli og avsluttes 30. juni året etter. Nå er det snart nytt avtaleår. Her hos oss jobber vi med reindriftsavtalen hele året. Arbeid med oppfølging av årets avtale er en stor og viktig oppgave, samtidig som vi er i full gang med forberedelser til neste års avtale. Det er blant annet fordi det kan ta tid å gjøre vurderinger, analyser og utredninger. I tillegg er vi opptatt av at hele forvaltningen involveres i arbeidet. Derfor henter vi innspill fra alle statsforvalterembetene som vi har med oss i det videre forberedelsesarbeidet. Men nå er det forskriftene til det nye avtaleåret

som skal gjøres ferdig. Det blir forskriftsmøte mellom avtalepartene, Norske reindriftssamers landsforbund og Landbruks- og matdepartementet. Landbruksdirektoratet er med i statens forhandlingsutvalg og vi ferdigstiller forskriftene etter møtet. Forskriftene er gjeldende fra 1.7. og vil finnes på www.landbruksdirektoratet.no og i papirutgave.

Slakt

I slaktesesongen 2019/2020 ble det slaktet 95 % slakt (67 441 slakt) i forhold til 2018/2019 (71 251 slakt). I årets sesong er det slaktet 75 % av fjoråret (50 676 slakt). Middelvekten

i 18/19 var 22,1 kg, i fjor redusert til 21,9 kg og i årets sesong er middelvekten 23,1 kg. Reduksjonen i slakt har nok sammenheng med fjorårets vinter. Og vi registrerer at det meldes fra butikk om at reinkjøtt-tilgangen ikke er så høy som ønskelig. Det er selvsagt best om tilgangen er lik etter spørrel. Noen tilbakemeldinger er også at under pandemien er folk mer hjemme og har mindre forbruk. Noe som gjør at flere ønsker å bruke mer på kvalitetsmat, som for eksempel reinkjøtt. Markedsutvalget for reinkjøtt følger situasjonen og vil gjøre sine vurderinger både før og etter sommeren. Utvalget har over flere år gjort en god jobb med å følge markedet og promotere reinkjøttets fortreffeligheter. Det er derfor godt å vite at utvalget kan fortsette det gode arbeidet fremover.

Ajourhold av arealbrukskart

I mange år har direktoratet jobbet med utvikling og ajourhold av reindriftens arealbrukskart. Nå går prosjektet over i ny fase, der ajourhold skal implementeres fra oss, til statsforvalterne og videre til distriktene. Det blir spennende å følge utviklingen videre på dette området. Du kan lese mer om prosjektet lenger bak i bladet.

Rovvilt

Arbeidet vårt inn i temaet rovvilt, begynner å ta form. Vi er i god dialog med Miljødirektoratet. Nå arbeider vi sammen med ny ordning for erstatning av tap av rein til rovvilt. For oss er det viktig at næringa blir tatt med i arbeidet og vi har god dialog på området. Vi vil være pådrivere for at det blir god involvering og mulighet for å komme med innspill, fordi vi mener det er viktig å høre på reindriftnæringas egne erfaringer på området. Vi håper at dere vil hjelpe oss med dette og ser frem til at arbeidet fortsetter med fokus på samarbeid mellom alle parter.

Vinteren og våren 2021

Fjorårets vinter var tung for mange av reindriftsutøverne. Årets vinter har vært helt annerledes. Likevel er det noen som fikk utfordringer denne vårvinteren. Det ble erklært beitekrise i flere distriktet lengst nord. Statsforvalteren forteller at det går rette veien, man vil komme i havn uten at krisen vil bli i nærheten av den i fjor. Dette er vi selvsagt svært glad for. Vi fortsetter med høyt fokus på beredskapsarbeid og vil blant annet ha møte med alle statsforvaltere, kriseberedskapsutvalgene og mattilsynet i løpet av høsten 2021. Hensikten er å sikre at dette viktige arbeidet er godt forankret i alle ledd.

Fagsystemer

Som dere er kjent med så har vi over flere år jobbet med digitalisering av våre systemer på reindrift. Da jeg ble med i dette arbeidet, visste jeg ikke hvor mange momenter som spiller inn i dette utviklingsarbeidet. Vi skal innom både hvordan dagens systemer fungerer, hvordan lov- og regelverk fungerer og til sist hvordan det nye systemet da bør se ut. Det er veldig interessant og ikke minst lærerikt. I årets reindriftsavtale er det satt av 1,5 millioner til utvikling av nytt reinmerkeregister. Landbruksdirektoratet har søkt og mottatt midler fra Digitaliseringsrådet. Vi er i full gang med dette viktige arbeidet, og ser på det sammen med utvikling av nytt saksbehandlingssystem. I løpet av høsten 2021 skal vi levere en konseptutredning for digitalisering av reindrift. Der skal vi beskrive bakgrunn og nåsituasjon samt foreslå hva som kan gjøres fremover. I dette arbeidet ønsker vi å involvere næringa og øvrig forvaltning. Vi inviterer i disse dager derfor både statsforvaltere og ikke minst siidaandelsledere fra hvert reinbeiteområde til å bidra i arbeidet. For å få til best mulig utgangspunkt er vi helt avhengig av samarbeid med dere. Jeg ser frem til å møte dere i dette arbeidet fremover.

2021

Fortsatt er landet og verden preget av pandemien. Smiten kommer i bølgedaler og vi ser at utbrudd forekommer flere steder, til forskjellige tider. Både dere i næringa og vi i forvaltninga kjenner på konsekvensene. For oss har dette betydning at hverken vi eller styrer, råd og utvalg har fått møte dere i næringa som vi pleide å gjøre. Det meste lar seg løse ved hjelp av telefon, e-poster og videomøter. Vi får gjort utredninger og analyser, vi saksbehandler og vi avholder mange møter, også med reindriftsutøvere. Likevel er det noe vi mister, når mennesker ikke møtes. De fysiske møtene har sitt særpreg, som jeg vil si at video og e-poster, heldigvis ikke kan erstatte! Vi må fortsatt følge smitteverntiltakene og på den måten ta vare på hverandre. Så ser vi likevel frem til å møtes igjen.

Om du har innspill – eller spørsmål, ta gjerne kontakt med oss i Landbruksdirektoratet.

En riktig god sommer ønskes både våre reindriftsutøvere og øvrige lesere.

Mvh Liv Berit

Saernieh Båatsoelatjkooste 2021/2022

Tjaelije: Tone Seppola, Fagdirektør

Staate Laanteburrie- jñh beapmoedepartemeenten (LBD) bie- leste jñh Nöörjen Båatsoesaemiej rñjñhesiebrie (NBR) Båatsoelatjkoen bijre giehtelimmiejaapan 2021/2022 seamadin goevten 17.b. Latjkoen mierie lea 164,5 millijovnh krávnah mij lea 15 millijovnh krávnah lissiehtasse evtebe jaepeste. Mieriedimmiejarke- limmieh faamoem áadtjoeh snjaltjen 1.b. 2021 raejeste jñh leah faamosne giehtelimmiejaepien 2021/2022.

Áejvieprioriteeremh

Latjkoeguejmiej áejvieprioriteeremh leah båtsoen areaalh jñh aehpie- rievsvotem gorredidh, jñh ráajvarim- mieh juktie nöörjen båtsoeburrieh gorredidh mah eah maehtieh sijjen gáatomedajvh Sveerjesne nuhtjedh. Doh ryöktesth dárjoeh båtsose jáerhkieh, jñh læjkome jñh maaksoe- mierie juktie produksjovnepreemijem ryöknedidh leah læssanamme. Latj- koeguejmiej aaj dejtie frije vierhtide læssanamme Båtsoen Evtiedimme- foentesne. Latjkoeguejmiej prioritee- remh tjarke jielemen mierietsiehkieh nænnoestieh.

Gorredimmie båtsoen dajvijste

Siemesvoete jienebi ráajvarimmiej bijre juktie *båtsoen barkoem gorredimmie båtsoen dajvijste nænnoestidh*. Áejvieráajvarimmie lea raeriestimmiedienesjem tseegkedh mij lea akte golmenjaepien pilovte- prosjekte areaale-aamhtesidie, mij NBR:se biejesávva. Stuvremedáehkie edtja tseegkeminie barkedh raeriest- immiedienesjistie, mij sov barkojne aalka 2021. Bihkedimmiamaterijelle edtja dorjesovvedh sijti barkose areaale-aamhtesigujmie, jñh akte maalle sijtesoejkesjidie.

Produksjovnepreemije

Latjkoeguejmiej leah gáatome- aehpiem 2020 váaroeminie átneme ráaresjimmide, jñh konsekvensi gaavh- tan gáatome-aehpeste, jñh veanhta- dimmien gaavhtan akten ánnetji vueliehkábpoe leekedimmien bijre aaj 2021, latjkoeguejmiej leah *maak- soemieriem produksjovnepreemijasse lissiehtamme 36 proseenti raejeste 39 proseenti raajan*.

Aehpiejriesvoetem lissiehtidh

Latjkoeguejmiej leah tjierrestamme jáerhkedh *aehpiejriesvoetem* båtsoesne lissiehtidh. Aehpiejries- voetefoente læssani 4,5 millijovnh krávnajugujmie giehtelimmiejaepien 2021/2022. Edtja aaj maallh riejrie- svotesoejkesjidie darjodh mejtie sijth maehtieh átnose vaeltedh. NBR stillesávva riejriesvoeteseminaarh jñh kuvsjh båtsose öörnedh lissiebiep- mehtimmien bijre.

Golmenjaepien pilovteprojekte juktie healsoedienesjem bovtse tseegkedh

Aaj seamadamme *golmenjaepien pilovteprojektem tseegkedh juktie healsoedienesjem bovtse tseegkedh*. Latjkoeguejmiej sijhtieh guhkiebasse barkedh jñh vuarjasjidh guktie edtja dagkeres healsoedienesjem öörnedidh.

Nöörjen/Sveerjen-ráajvarimmie

Latjkoeguejmiej vienhtieh daerpies *ráajvarimmieh prioriteeredh juktie nöörjen båtsoeburrieh gorredidh goh båtsoeburrieh mah eah maehtieh sijjen gáatomedajvh Sveerjesne nuh- tjedh*. Ráajvarimmieh leah gaskem jeatjah maaksoemieriem biepmeh- tæmman lissiehtidh, jñh öörnegr tseegkedh juridihkeles veahkan jñh

histovrijes gáatomeátnoem Sveerjes- ne goerehtalledh.

Daate dorjesávva dan gaavhtan faatoes konvensjovne Sveerjine stoe- rre haestemh vadteme nöörjen båtsose guhkier. Doh ráajvarimmieh mej- gujmie daelie nearhka sijhtieh dejtie negatjive konsekvenside vaanandh, jñh nöörjen båtsoeburrieh dárjoehidh.

Salkehtimmie juktie maereles boel- sertiestimmieh hoksedh

Aaj seamadamme *salkehtimmiej darjodh mejtie ráajvarimmijste mejtie mahta tjirrehtidh juktie maereles boelversertiestimmieh båtsoesne hoksedh*. Salkehtimmesne edtja vuarjasjimmiej aarehpsjov- neöörnegistie darjodh jñh raeriestim- miejugujmie báetedh jarkelimmiej bijre destie. Daennie ektiedimmesne edtja aaj tseegkemedárjoem vuartasjidh, joekoen giehtelimmiedárjoem noeride jñh faageprieveöörnegem.

Praamfoeresjimmie

Juktie vielie daajroem vedtedh mij *praamfoeresjimmie ávtese hean- nede, ohtsememierieh jorkesieh gjñren praamfoeresjæmman goevten 15. biejjeste tsiengelen 15. beajjan, jñh snjaltjen 15. biejjeste ruffien 15. beajjan tjaktjepraamfoeresjæmman*. Jijtse- maaksoe aaj læssene 15 kr raejeste 30 kr raajan fierhten bovtsen ávteste. Állesth læjkome lea aaj læssanamme dæjmatjistie.

Guhkiebasse evtiedimmie båtsoen areaaleátnoekaartheste

Barkoe *båtsoen areaaleátnoe- kaarthem guhkiebasse evtiedidh jáarhka*, jñh dellie edtja evaluateeremem prosjekteste daan mearan tjirrehtidh,

jih lierehtimmiem tjirrehtidh gaajhkide baaatsoesijtide orrestimmien bijre kaarhtedaatijste. Edtja aaj rutijnebuerkiestimmieh jih bievnese-materijellem baaatsose.

Sijtedaarjoe

Læjkome jih maaksoemierie sijtedaarjose leah læssanamme dejnie aajkojne sjehteladtedh ihke sijth jih bovtsesiebrieh edtjeh vierhtieh utnedh dalhketjh aestedh aehpie-

biepmehtæmman. Dalhketjh mejtie sijth aehpiebiepmehtæmman aestedh edtjeh vaaajnesasse baetedh sijten baetijen aejkien riejrivesvoetesoejkesjisnie. Dam aaj juvnehtamme reekthehtsisnie «Gjennomgang av beitekrisen i reindriften 2020».

Latjkoeguejmieh gaavnedieh suehpeden/ruffien juktie latjkoemieriedimmide giehtelimmiejaapan 2021/2022 vihtiestidh. Laanteburrie-

direktoraate sæjhta gaajhki jarkelimiej bijre bievnedh baaatsoelatjkoen mieriedimmie daesnie www.landbruksdirektoratet.no snjaltjen i.b. 2021 raejeste.

Lohkh vielie baaatsoelatjkoen bijre Laanteburrie- jih beapmoedepartemeenten nedtesæjrosne: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/enighet-om-reindriftsavtalen-20212022/id2835220/>

Foto: Liv Berit Hætta

Ođđasat Boazodoallošiehtadusas 2021/2022

Čállán: Tone Seppola, Fagdirektør

Guovvamánu 17. beaivvi sohpe Stáhta Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta (EBD) bokte ja Norgga boazosápmelaččaid riikkasearvi (NBR) *ođđa Boazodoallošiehtadusa 2021/2022* doaibmajahká. Šiehtadusa rámma lei 164,5 miljovna ruvnno, mii lei lassánan dán jagáš siehtadusas 15 miljovna ruvnnuin. Láhkaásahusa rievdadusat doaibma- gohtet suoidnemánu 1. beaivvi 2021 ja gusto doaibmajagi 2021/2022.

Váldovuoruheamit

Šiehtadallit váldovuoruheamit ledje vára váldit boazoguohtoneatnamiin, roassogearggusvuohta, ja vára váldit norgga boazobargiin, geat eai sáhte ávkkástallat iežaset guohtoneatnamiid Ruota bealde. Njuolgo doarjagat boazoealáhussii viidásetfierrereduvvojit, ja várrejuvpmi ja buvttadandoarjaga máksomearri lea lassánan. Šiehtadallit leat maid lasihan daid friddja doarjagiid Boazodoalu Ovdánahttonfoanddas. Šiehtadalliid vuoruheamit mearkkašit ahte ealáhusa rámmaeavttut leat sakka nannejuvvon.

Vára váldit boazoguohtoneatnamiin

Lea ovttamielalášvuohta dasa ahte lasihit eambbo doaibmabijuid vai *nanne boazoealáhusa bargguid maiguin vára váldá boazoguohtoneatnamiid*. Váldodoaibmabidju lea álggahit golmma jahkásaš pilohtaproševtta mainna ásaha areálaáššiid ráđdeaddinbálvalusa, mii galgá biddjot NBR vuollái. Ásahemiin galgá stivrenjoavku bargagohtit, ja dat galgá álggahuvvot 2021 mielde. Galgá ráhkaduvvot bagadus dasa movt orohagat sáhttet bargat areálaáššiguin, ja málle orohatplánaide.

Buvttadanbálkkašupmi

Šiehtadalliin lea 2020 guohtunroassu leamaš muittus šiehtadallamiin. Guohtunroasu váikkuhusaid dihte, ja go vurdojuvvo ahte njuvvo unnit maidái 2021, de leat šiehtadallit *lasihan buvttadanbálkkašumi máksomeari 36 proseanttas 39 prosentii*.

Nannet roassogearggusvuođa

Šiehtadallit leat deattuhan ahte galget ain nannet boazoealáhusa roassogearggusvuođa. Roassogearggusvuođafoanda nannejuvvui 4,5 miljovna ruvnnuin 2021/2022 doaibmajahká. Galget maid ráhkaduvvot gearggusvuođaplánaide mállet, maid orohagat galget sáhttit váldit atnui. NBR oažžu barggu lágidit ealáhussii gearggusvuođasemináraid ja kurssaid lassibiebma birra.

Golmmajahkásaš pilohtaprošeahta ásahtit bohccuide dearvvašvuođabálvalusa

Leat maid soahpan ahte álggahit *golmmajahkásaš pilohtaproševtta mainna ásaha bohccuide dearvvašvuođabálvalusa*. Šiehtadallit áigot bargat viidáseappot movt dakkár dearvvašvuođabálvalus galgá organisterejuvot.

Norgga/Ruota doaibmabijut

Šiehtadallit oaivvildit ahte lea dárbu vuoruhit *doaibmabijuid maiguin vára váldá norgga boazobargiin geat eai sáhte ávkkástallat iežaset boazoguohtoneatnamiid Ruota bealde*. Doaibmabijut leat earret eará ahte lasihuvvo máksomearri lassibiebma- mii, ja ahte galget ásahuvvot ortnegat juridihkalaš veahkkái ja kártet movt historjjálaččat leat guođohan Ruotas. Dat lea dan dihte go guhkit áiggi lea leamaš váilevaš konvenšuvdna

Ruotain, mii lea dagahan ollu hástalusaid norgga beale boazoealáhussii. Doaibmabijut, maid dál álggahit bohtet unnidit daid negatiivvaláš váikkuhusaid, ja maid doarjut norgga beale boazobargiid.

Guorahallamiin sihkkarastit ulbmillaš buolvamolsuma

Leat maid leamaš ovttamielaláš dasa ahte galgá dahkkot *guorahallan das makkár doaibmabijuid sáhtta čadahit vai sihkkarastá ulbmillaš buolvamolsuma boazoealáhussii*. Guorahallan galgá sisttisdoallat árrapenšuvdnaortnega árvvoštallama ja árvalusaid movt sáhtta rievdadit dan. Dan oktavuodas galgá maid guorahal- lot álggahandoarjja, sierra doaibma- doarjja nuoraide ja fágareiveortnet.

Suvdin

Vai galgá leat eambbo diehttevaš- vuohta *suvdinortnegis*, de rievda- duvvojit suvdima ohcanáigemearit giđđasuvdimii guovvamánu 15. beaivvis ođđajagimánu 15. beaivái, ja čakčasuvdimii ges suoidnemánu 15. beaivvis geassemánu 15. beaivái. Viidáseappot lassána iežasoaasi juohke bohccos 15 ruvnnos 30 ruvdnui. Obbalaš várrejuvpmi lea lassánan diimmážiis.

Ovdánahttit boazoealáhusa areála- geavahankártaid

Bargu mainna *ovdánahtta boazoealáhusa areálageavahankártaid* galgá ain joatkit, go galget árvvoštallat proševtta movt dat lea dán rádjái doaibman ja go buot orohagaide galgá oahpahuvvot movt dadistaga dievasmahtta kártadieđuid. Galget maid ealáhussii ráhkaduvvot bargomállečilgehusat ja diehtujuohkin- neavvut.

Orohatdoarjja

Orohatdoarjaga várrejumit ja máksomearit leat lasihuvvon dan dihte vai láhčit dili nu ahte orohagain ja boazoservviin galgá leat ruhta oastit rusttegiid heahtebiebmamii. Rusttegamat ostojuvvojit heahtebiebmamii galgá boahit ovdán orohaga boahktevaš geargusvuodaplánas. Dat lea maid ávžžuhuvvon «Gjennomgang

av beitekrisen i reindriften 2020» (Boazoealáhusa guohtunroasu 2020 guorahallan) raporttas.

Šiehtadallit deaivvadit miessemánus/geassemánus mearridit šiehtadusa láhkanjuolggadusaid 2021/2022 doaibmajahká. Eanandoalodepartemeanta dieđiha buot rievdadusaid boazodoallošiehtadusa láhkanjuolg-

gadusain iežaset neahttasiiddus www.landbruksdirektoratet.no suoidnemánu 1. beaivvi 2021 rájes.

Loga eambo boazodoallošiehtadusa birra Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta neahttasiidduin: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/enighet-om-reindrifstvtalen-20212022/id2835220/>

Nytt fra Reindrifftsavtalen 2021/2022

Av: Tone Seppola, Fagdirektør

Staten ved Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Norske reindrifftsamers landsforbund (NRL) ble den 17. februar enige om Reindrifftsavtalen for driftsåret 2021/2022. Avtalen har en ramme på 164,5 millioner kroner som er en økning på 15 millioner kroner fra inneværende avtale. Forskrifts- endringene trer i kraft fra 1. juli 2021 og gjelder for driftsåret 2021/2022.

Hovedprioriteringer

Avtalepartenes hovedprioriteringer er ivaretagelse av reindrifftsarealer, kriseberedskap, og tiltak for å ivareta norske reindrifftsutøvere som ikke kan bruke sine beiteområder i Sverige. De direkte tilskuddene til reindrifften videreføres, og avsetningen og sats for beregning av produksjonspremien er økt. Avtalepartene har også styrket de frie midlene i Reindriffts Utviklingsfond. Avtalepartenes prioriteringer innebærer en betydelig styrking av næringens rammevilkår.

Ivaretagelse av reindrifftsarealer

Det er enige om flere tiltak for å styrke reindriffts næringens arbeid med ivaretagelse av reindrifftsarealer. Hovedtiltaket er etableringen av et treårig pilotprosjekt for en rådgivningstjeneste for arealsaker, som legges til NRL. Arbeidet med å etablere rådgivningstjenesten gjøres av en styringsgruppe, som starter sitt arbeid i løpet av 2021. Det skal utarbeides veiledningsmaterieell for distriktenes arbeid med arealsaker, og en mal for distriktsplaner.

Produksjonspremie

Avtalepartene har hatt beitekrisen i 2020 som bakteppe for forhandlinge-

ne, og med bakgrunn av konsekvensene av beitekrisen, og forventningen om noe lavere slaktning også i 2021, har avtalepartene økt satsen for produksjonspremien fra 36 prosent til 39 prosent.

Styrke kriseberedskapen

Avtalepartene har lagt vekt på fortsatt å styrke kriseberedskapen i reindrifften. Kriseberedskapsfondet ble styrket med 4,5 millioner kroner for driftsåret 2021/2022. Det skal også utarbeides maler for beredskapsplaner som distriktene kan ta i bruk.

NRL får i oppdrag å arrangere beredskapsseminarer og kurs i tilleggsfôring for næringen.

Treårig pilotprosjekt for å etablere helsetjeneste for rein

Det er også enighet om at det etableres et treårig pilotprosjekt for å etablere en helsetjeneste for rein. Avtalepartene vil jobbe videre med å vurdere hvordan en slik helsetjeneste skal organiseres.

Norsk/Svensk – tiltak

Avtalepartene mener det er behov for å prioritere tiltak for å ivareta norske reineiere som reindrifftsutøvere som ikke kan bruke sine beiteområder i Sverige. Tiltakene er blant annet en økning i satsen for fôring, samt etablering av ordninger for juridisk bistand og kartlegging av historisk beitebruk i Sverige.

Dette er med grunnlag i at det over tid har manglende konvensjon med Sverige som har skapt store utfordringer for den norske reindrifften. De tiltakene som nå iverksettes vil redusere de

negative konsekvensene, og støtte opp om norske reindrifftsutøvere.

Utredning for å sikre hensiktsmessige generasjonsoverganger

Det er også enighet om at det skal foretas en utredning av hvilke tiltak som kan gjennomføres for å sikre hensiktsmessige generasjonsoverganger i reindrifften. Utredningen skal omfatte en vurdering av tidligpensjonsordningen og forslag om endringer av denne. Det skal også i denne sammenheng gjennomgås etableringstilskuddet, særskilt driftstilskudd til ungdom og fagbrevordningen.

Pramming

For å gi større forutsigbarhet for prammeordningen endres søknadsfristene for pramming fra 15. februar til 15. januar for vårprammingen, og fra 15. juli til 15. juni for høstprammingen. Videre økes egenandelen fra 15 til 30 kroner pr rein. Den totale avsetningen er også økt fra i fjor.

Videreutvikling av reindrifftsarealbrukskart

Arbeidet med å videreutvikle reindrifftsarealbrukskart fortsetter ved at det skal gjennomføres evaluering av prosjektet så langt samt at det skal gjennomføres opplæring for alle reinbeitedistrikter i å ajourholde kartdataene. Det skal også utarbeides rutinebeskrivelser og informasjonsmaterieell for næringen.

Distriktstilskuddet

Avsetningen og satsene til distriktstilskuddet er økt med grunnlag i å legge til rette for at distriktene og reinlagene skal ha midler til innkjøp av utstyr til krisefôring. Utstyr som kjøpes inn til

kriseføring skal fremgå av distriktets framtidige beredskapsplan. Dette er også anbefalt i rapporten «Gjennomgang av beitekrisen i reindriften 2020».

Avtalepartene møtes i mai/juni for å fastsette avtaleskriftene for

driftsåret 2021/2022. Landbruksdirektoratet vil informere om alle endringer i forskriftene til reindriftsavtalen på www.landbruksdirektoratet.no fra 1. juli 2021.

Les mer om reindriftsavtalen på Landbruks- og matdepartementets nettsider: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/enighet-om-reindriftsavtalen-20212022/id2835220/>

Nye kriterier for bærekraftig reindrift

Foto: Johan Ingvald Hætta

Av: Olivia Olaussen, rådgiver

Målet om en bærekraftig reindrift

Det er utarbeidet kriterier for målet om en **økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift**. Det er ikke tidligere utarbeidet kriterier for alle delmålene, men det har blitt utarbeidet kriterier og normer for økologisk bærekraft. Disse brukes i forbindelse med reintallsfastsetting. En arbeidsgruppe bestående av representanter fra Sametinget, Norske Reindriftingsamers landsforbund og Landbruks- og matdepartementet har utarbeidet forslag til kriterier for alle bærekraftsmålene i reindriften. Arbeidet ble varslet av regjeringen i Meld. St. nr. 32 (2016–2017).

Fem kriterier for en bærekraftig reindrift

Flere av kriteriene er beskrivende for ett eller flere av delmålene. Det er utarbeidet kriterier for økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft og hovedmålet bærekraftig reindrift,

1. Det er foreslått fem kriterier for bærekraftig reindrift, med tilhørende indikatorer. De fem kriteriene er: *Reindriftings driftsform opprettholdes med naturlig flytting og*

bruk av årstidsbeitene, Reindriften opprettholdes som en familiebasert næring, Dyrevelferden er god, Tap av rein til rovvilt reduseres og Reindriften har et velfungerende internt selvstyre.

2. Den andre delen er kriterier og indikatorer for økologisk bærekraftig reindrift. Her er det utarbeidet to kriterier: *Reindriften har tilgang på beiteressurser av god kvalitet, Reindriftings arealbruk er kjent, og arealressursene blir sikret.*

3. Den tredje delen er kriterier og indikatorer for økonomisk bærekraftig reindrift. Her er det utarbeidet 4 kriterier: *Reindriften utvikler produkter som markedet etterspør, Det utvikles tilleggsnæringer i tilknytning til reindrift, Reindriftingsnærings nærings har balanse mellom inntekter og kostnader over tid og Reindriften har god produktivitet.*

4. Den fjerde delen er kriterier og indikatorer for kulturell bærekraftig reindrift. Her er det utarbeidet tre kriterier: *Tradisjonell kunnskap inngår i som en del av kunnskaps-*

grunnlaget i forvaltningen, Det tradisjonelle reinmerket opprettholdes og brukes, Samisk språk er en viktig del av reindriftingskulturen.

Kriteriene og indikatorene skal først og fremst brukes for å rapportere om måloppnåelse i reindriftingspolitikken til Stortinget. Kriteriene og indikatorene kan brukes til å evaluere bruk av virkemidler i reindriftingsnærings og i departementets styringsdialog med underliggende virksomheter. De vil også gi et kunnskapsgrunnlag for videre politikktutvikling, og bidra til et bedre grunnlag for en felles forståelse av utviklingen av reindriftingsnærings.

Kriteriene ble utarbeidet innenfor rammene av gjeldende reindriftingspolitikk og det ble lagt vekt på at indikatorene skulle være enkle å måle og at det skal være eksisterende datagrunnlag for indikatorene.

Rapporten er nå på høring til Norske reindriftingsamers landsforbund, Sametinget, statsforvalterne i reindriftingsfylkene og Reindriftingsstyret.

Individmerking i reindriften

Av: Jo Jorem Aarseth og Svein Morten Eilertsen

Bakgrunn: Regjeringen la i 2017 fram Meld. St. 32 (2016-2017) Reindrift – lang tradisjon unike muligheter. I meldingen ble det foreslått noen endringer i reindriftsloven. Et av disse forslagene var innføring av obligatorisk individmerking av rein.

Forslaget til lovendring ble fremmet i Prop. 90 L (2018-2019) og vedtatt av Stortinget 13. juni 2019. I vedtaket ble det slått fast at det skal innføres individmerking av rein samtidig som de tradisjonelle eiermerkene i form av snitt i ørene videreføres.

Det er forutsatt at lovendringen ikke skal tre i kraft før praktiske og tekniske løsninger er på plass. Det legges opp til at type merke, utforming og hva slags informasjon merkene skal inneholde reguleres gjennom forskrift basert på et best mulig kunnskapsgrunnlag.

For husdyr som står på bås i fjøs eller på annen måte er kontrollert i sine bevegelser fungerer individmerking godt, men med tamrein, som beiter fritt året rundt og bare et par ganger i året blir innfanget og fysisk håndtert, er individmerking mer utfordrende. Enhver merking må være human for dyret der det oppholder seg. I tillegg, og for å bevare den reindriftssamiske kulturen, må obligatorisk individmerking i reindriften bruke en metode/et merke som

ikke forringer denne tradisjonelle merkingen.

Stortingets vedtak (se bakgrunn) betyr altså at individmerking i reindriften skal utgjøre en tilleggsmerking slik at tradisjonell merking fortsetter som den alltid har gjort. I 2020 fikk NIBIO i oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet (LMD) å utrede de muligheter og utfordringer innføring av individmerking i reindriften vil kunne gi. I dette oppdraget var det viktig for NIBIO å høre alle involverte parter i reindriften, fra næringsutøveren til forvaltningen. Ikke minst var det viktig å få belyst hvilke merkemethoder for individmerking som finnes på markedet i dag og hvordan disse egner seg for bruk i reindriften.

Dagens merkesystemer og teknologi er utviklet for dyr som står i fjøs, og er i utgangspunktet ikke tilpasset reindriften spesielt. Slik sett vil en innføring av obligatorisk individmerking først og fremst møte myndighetenes ønsker om kontroll i forhold til reintall og tilskuddsforvaltning. Den raskeste, mest effektive, mest driftssikre og rimeligste merkemethoden vil være med øreklips (ikke-elektronisk) med nasjonale løpenummer. Dette fordrer visuell avlesning og manuell registrering av individnummer i en database. Et slikt system gir full tillit til næringsutøverne for gjennomføring av dette arbeidet. En videre utvikling av teknologi for individmerking tilpasset reindriften må gjennomføres i nært samarbeid med næringen. Som en del av driftsopplegget kan det knyttes mye informasjon til et individmerke (f.eks. alder, kjønn, vekt og reproduktiv historie), noe som gir reineier bedre oversikt over flokkstrukturen. Den informasjonen som eventuelt knyttes til individmerket, i tillegg til eieropplysninger, må være praktisk mulig å innhente og ikke innebære for stor kostnad for næringen. Med dette som grunnlag og under forutsetning og forståelse av en felles måloppnåelse vil både

reindriftnæringen, forvaltningen og myndighetene kunne dra økonomisk og faglig nytte av en individmerking.

Kunnskapsgrunnlaget for innføring av individmerking i reindriften er nå under videre oppbygging, og NIBIO har fått en sentral rolle som kunnskapsleverandør til LMD. Elektronisk individmerking der individnummer leses av fra øremerker automatisk vil kostnadmessig og driftsmessig være en gunstig og effektiv løsning, hvis denne velges. Per nå er det uklart om dagens teknologi oppfyller driftsmessige krav som vil møte behovene hos både næringen og myndighetene. Teknologien i slik merking ligger nok et sted mellom dagens løsninger og en videreutvikling hos leverandørene i tida som kommer. Dersom man skal bruke elektroniske øremer-

ker i reindriften bør systemet være bedre tilpasset praktisk drift, men også så langt råd er møte behovene til andre brukere som for eksempel forvaltningen, slakteriene o.s.v. Et minstekrav bør være at systemet klarer å lese av merkene selv om flere dyr passerer avlesningspunktet samtidig uten noen form for tvang eller manuell håndtering av dyrene. I rapporten som ble overlevert LMD har NIBIO vist til UHF teknologien som et eksempel på dette. Som et første ledd i innføring av individmerking i reindriften har LMD bedt NIBIO gjennomføre et pilotprosjekt der merking med RFID-brikker og avlesning over UHF-frekvensen skal testes ut i to siidaer. Denne teknologien skiller seg fra «vanlig» RFID ved at det gir mulighet for avlesning av flere dyr på en gang og over

lengre avstand. NIBIO vil undersøke driftssikkerhet, praktisk bruk og potensial med denne merkemetoden. Arbeidet med gjennomføring av dette pilotprosjektet er nå i gang. NIBIO sine erfaringer med bruk av «vanlig» RFID i reindriften kan leses her: <https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/handle/11250/2739212> (foreligger snart også på samisk).

I rapporten som ble overlevert til LMD i desember 2020 trekker NIBIO noen konklusjoner og anbefalinger. Disse er også basert på en rekke intervjuer med næringsutøvere, slakterier, forvaltning og interesseorganisasjoner for reindriften som NRL og Sametinget. Utdrag av disse er presentert i kortversjon under. Rapporten kan leses i sin helhet her: <https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/handle/11250/2712052>.

Konklusjoner/oppsummering (utdrag og forkortet):

- En forutsetning for innføring av individmerking av norsk tamrein må være at individnummeret, med tilhørende informasjon, lagres i et sentralt register. Dette kan omfatte en videreføring/utvidelse av Husdyrregisteret til også å inkludere tamrein, med en samisk oversettelse/språkmulighet.
- Godt fungerende individmerking vil kunne gi næringa bedre oversikt over egne dyr. Dette vil igjen kunne gi et bedre grunnlag for utvalg av dyr til påsett og slakt, optimalisering av flokkstruktur samt oversikt over tap (produksjons- og driftskontroll).
- I husdyrsektoren har innføring av obligatorisk individmerking vært en prosess over tid og med stor grad av frivillighet (var allerede i bruk før lovpålegget kom). I tillegg har myndighetene over lang tid benyttet stimulerende tiltak både gjennom rådgiving og direkte tilskuddsmidler. Dette er verdt å ta med seg i den videre prosessen

med innføring av det samme i reindriften.

- Slik situasjonen er per i dag både m.h.p. tilgjengelig teknologi og kunnskap, og hvis individmerking skal innføres raskt, ser vi ingen annen løsning m.h.t. individmerking av rein i nær fremtid, både praktisk og kostnadsmessig, enn å bruke merker plassert i dyrets øre (øreklips) med nasjonale løpenummer. Av praktiske og dyrevelferdsmessige hensyn anbefales ikke bruk av halsklave.
- Innføring av obligatorisk individmerking vil med all sannsynlighet også medføre en del utfordringer blant annet m.h.t. merarbeid og investeringer. Dette gjelder ikke minst for næringsutøverne. Dette bør avklares før innføringen.
- Vellykket innføring av obligatorisk individmerking av rein fordrer at reindriften og andre berørte aktører, inkludert teknologimiljøer, er delaktige og hensyntas i hele prosessen. Dette gjelder alle aspekter, både valg av merkemetode, praktisk gjennomføring, kostnader, funksjon o.s.v. Arenaer for dialog og formidling blir derfor viktige fremover.
- Dyrevelferd: Individmerking gjør det lettere (for andre personer enn dyreeieren) å identifisere, følge opp og dokumentere sykdom og gjennomføre veterinærmedisinsk behandling av enkelt dyr. Ved innføring av obligatorisk individmerking er det viktig å ta hensyn til dyrevelferd (stress, smerter, kompatibilitet med tradisjonelle øremerker).
- Individmerker på rein gir bedre oversikt over alle dyrene i flokken, bedre muligheter for sporing av enkeltindivider og behovet for bruk av ekstra slakteklips faller bort.

NIBIO sine anbefalinger for veien videre:

1. NIBIO anbefaler at det gjennomføres informasjonsmøter med be-

• fakta

Visste du at NIBIO sine forskere jobber med flere relevante prosjekter og problemstillinger for og med reindriften? Klikk deg inn på vår nye facebook-side «NIBIO ReinDrift»: <https://www.facebook.com/Reinforskning> og bli oppdatert på alt fra tilleggsføring av rein, bruk av teknologi, beiteskader, økonomi i reindriften og reinens arealbruk ved naturinngrep. Noe av materialet er også oversatt til nordsamisk. Forskerne tar gjerne imot gode innspill på hva det bør forskes videre på, til det beste for en bærekraftig utvikling av norsk reindrift.

rørte parter, spesielt reindriftnæringa. Dette for både å informere om hva som er gjort så langt, men ikke minst få tilbakemelding på hvilke faktorer som er viktig for valg av merkesystem. Vi ser også at det kan være fornuftig å etablere et mer permanent fagforum eller arena som ivaretar behovet for informasjon og kunnskapsutveksling over tid.

2. Den merkemetoden som per nå vil være enklest, mest effektiv, driftssikker og minst kostnadskrevende for alle parter er individmerking med øreklips (ikke-elektronisk) som følger dagens modell for individmerking i husdyrholdet. Dette inkluderer registrering og lagring av opplysninger i et sentralt merkeregistersystem.
3. Den teknologiske utviklingen går hurtig og det finnes allerede en rekke elektroniske løsninger for individmerking på markedet i dag og under utvikling. Slik NIBIO ser det er ingen av disse per i dag tilstrekkelig driftssikre eller kostnadseffektive. Slike løsninger har imidlertid et så stort potensial i forhold til tidsbruk og sikkerhet at dette bør testes ut videre.

HMS-tjeneste i reindriften

Av: Johan Martin Stenfjell, HMS-rådgiver

To personer er idag ansatt i HMS-tjenesten (Helse miljø og sikkerhet) i reindriften. HMS-rådgivere er ansatt i to halve stillinger, lokalisert i Trøndelag og Finnmark. Formålet med prosjektet er å utvikle en HMS-tjeneste og utarbeide kurs- og veiledningsmaterie, holde kurs og veiledningsmøter, og tilby bedriftshelsetjeneste for næringen ved behov.

Bakgrunn for ordningen

Norske Reindriftsamers Landsforbund og Landbruks- og matdepartementet ble i reindriftsforhandlingene for 2019/2020 enige om å bevilge 6 millioner til et treårig pilotprosjekt om en helse, miljø og sikkerhets-tjeneste for reindrifta i Norge. Norsk Landbruks-rådgiving er ansvarlig for prosjektet.

Kartlegge utfordringer for å kunne utforme tiltak

HMS-tjenesten har fra starten av prosjektet hatt mål om å ha best mulig kunnskapsgrunnlag for å utforme tiltak basert på hva næringen selv mener er viktig og nødvendig. Vi har gjennomført digitale informasjonsmøter for å orientere om prosjektet og invitert reindrifta til å delta i en kartleggingsundersøkelse om HMS-behov i næringen. I overkant av 300 reindriftsutøvere har svart på undersøkelsen og gitt sin beskrivelse av arbeidshverdagen. Det er vi svært takknemlige for. Dette ser vi som en tillitserklæring og et klart signal om at det trengs en fast HMS-tjeneste også for reindrifta. Vi bearbeider fortsatt svarene fra undersøkelsen. Funnene fra reindriftnæringens arbeidshverdag vil bli publisert i en rapport. Forskere fra SANKS og Ruralis bidrar med hjelp til å utforme rapporten.

Vi har i tillegg til å ha dialog med reindriftsutøverne hatt kontakt med ulike fagmiljøer og forvaltningsmyndigheter for å få et helhetsbilde av utfordringene og behovene i næringen, deriblant Reinpolitiet, Landbruks- og matdepar-

*HMS-rådgiver **Anna Kristine Sokki Bongo** kommer fra Kautokeino, er gift og har 4 barn. Hun er født og oppvokst i reindriftsfamilie og driver med reindrift i dag sammen med ektemannen i distrikt 40 – Orda. I tillegg driver de en kjøttforedlingsbedrift, Kautokeino Rein. Anna er utdannet sykepleier og har jobbet 20 år i helse- og omsorgstjenesten, og jobber i dag 50 % i egen bedrift i tillegg til å være HMS-rådgiver. Anna har kontorsted på LES- bygget i Kautokeino.*

tementet, Landbruksdirektoratet, NAV, NIBIO, Arbeidstilsynet og SANKS.

Utvikle tilbud om helsekontroll

Nå i mai har vi organisert helsekontroll hos bedriftshelsetjeneste for reindriftsutøvere som skal komme i gang til høsten 2021. I første omgang er dette en prøveordning for et utvalg utøvere i Vest-Finnmark. Formålet er å utvikle en hensiktsmessig bedriftshelsetjenesteundersøkelse for reindriftnæringen. På sikt skal helsekontroll kunne tilbys til alle i reindrifta i Norge. I HMS-kartleggingen ser vi at mange etterspør førstehjelpskurs tilpasset næringen. Dette er under utvikling. HMS-kurs skal også komme etter hvert. Covid-19 har hindret oss fra feltbesøk og fysiske

*HMS-rådgiver **Johan Martin Stenfjell** kommer fra en sørsamisk reindriftsfamilie tilhørende Låarten sijte i Snåsa. Han er utdannet fysioterapeut og har jobbet innenfor rehabilitering i primærhelsetjenesten, i tillegg til å være miljøterapeut og samisk språkarbeider. Johan Martin har kontorsted på Skjetlein i Trondheim.*

møter. Det har i enda større grad tvunget oss til å tilpasse oss digitale løsninger. Noe av kursvirksomheten vil fremover bli digital. Vi jobber med å organisere en fagdag med NAV som blir et nettmøte åpent for reindriftsutøvere i hele Norge.

Vi har i løpet av denne våren fått på plass en referansegruppe med reindriftsutøvere fra alle reinbeiteområdene som skal bidra til utformingen av HMS-tjenestens tiltak og ordninger. HMS-rådgiverne oppfordrer reindrifta til å komme med innspill til HMS-tjenesten da de ikke sitter på alle svarene. De gode løsningene kommer frem gjennom kunnskaps- og erfaringsdeling blant alle aktørene i reindriftnæringen.

Mierhkeregistere byögkeles sjædta 2022

Tjælije: Hege Fjellstad jîh Ragnhild Bæhr Lango, rådgivere

Daan biejjien båtsoe ij naan orrestamme elektrovnesle mierhkeregisterem gaskeviermesne utnieh jîh jeenjesh leah dan mietie gihtjeme. Daan jaepien båtsoelatjkosne latjkoeguejmieh dan åvteste seamadin 1,5 millijovnh kråvnaah læjkodh evtiedæmman orre digitaale mierhkeregisteristie. Lissine Digitaliseeremedirektoaraate aaj vierhtieh lyjkeme akten giëhtjemenuapan mierhkide, orre

aamhtesegietedimmiesysteemide mah edtjeh giëtedimmiem mierhke-aamhtesijstie radtjoestidh jîh aelhkebelaakan darjodh båtsoeburride jååhkesjimmien bijre syökedh mierhkijste.

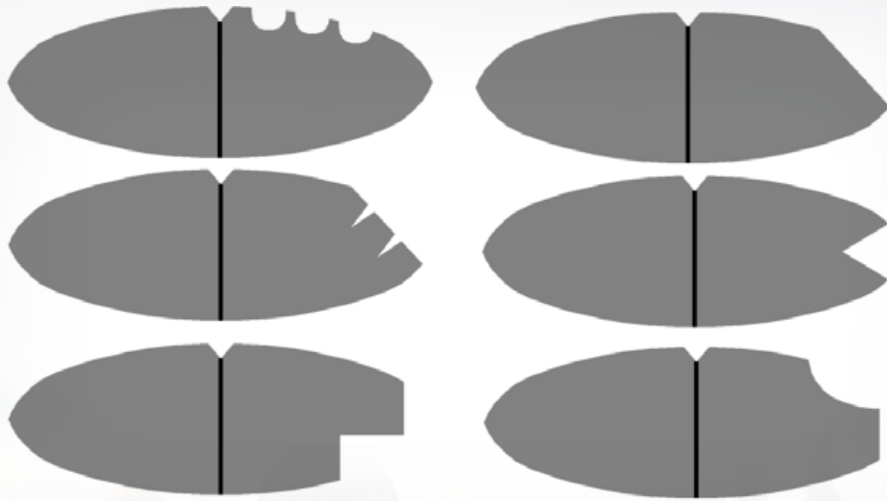
Veanhtede doh orre digitaale systeemide mierhkide leah gaervies golken 2022. Evtiedimmie daejstie systeemijste edtja båtsoen daerpiesvoeti mietie årrodh, jîh tjirkijh båtsoedajvijste edtjeh bööresovvedh meatan årrodh utnijdæhkesne gusnie maëhtieh raerie-

stimmiejugumie bæteth hammoe-dæmman dejistie orre systeemijste.

Laanteburriedirektoaraate sov digitaale mierhkeregisterem nedtesne steegki 2017 viesjiesvoeti gaavhtan jearsoesvoetine, jîh haestemi gaavhtan persovnevaarjelimmielaakine. Don mænngan mierhkeregistere ij leah gaskeviermesne orreme. Akten orre mierhkemieriedimmien tjirrh mij lea govlehtimmesne orreme, sæjhta laakevåaromem sjiehtesjidh guktie gåarede mierhkide gaskeviermesne bæjhkoëhtidh.

Foto: Majjen Eira

Mearkaregisttar gárvána 2022

Čállán: Hege Fjellstad ja Ragnhild Bæhr Lango, ráđgivera

Dál ii leat boazoealáhusas vejolaš geahččat ođasmáhtton elektrovnnalaš mearkaregistara internehtas, juoga mii duođai lea váillahuvvon. Dán jagáš boazodoallošiehtadusas ledje šiehtadallit ovtamielalaččat dasa ahte várret 1,5 miljovvna ruvno ovdánahttit ođđa digitála mearkaregistara. Dasa lassin lea Digitaliserendirektoráhtta juolludan ruđaid vai sáhtta ovdánahttit oaidninčovdosa mearkkaide, ja ođđa áššemeannu-

danvuogádaga, mii galgá effektiviseret mearkaohcanmeannudeami ja mii galgá álkidahttit boazoeaiggádiidda oažžut dohkkehuvvot mearkkaid.

Dat ođđa digitála mearkaregisttar čovdosat vurdojuvvojit gárvánit golggotmánus 2022. Čovdosiid ovdánahttin galgá leat boazoealáhusa dárbbuid ektui ja orohagain galget ovdasteaddjit bovdejuvvot mielde dakkár geavaheddjiidjovkui, gos galget beassat ovdanbuktít oainnuset go galget hábmet daid ođđa vuogádagaid.

2017 giddii Eanandoalldirektoráhtta iežaset neahttavuđot digitála mearkaregistara, dan dihte go das ledje váilevašvuodát ja hástalusat persovdnasuodjaluslága hárrái. Mearkaregistara ii leat dan maŋŋil beassan oaidnit internehtas. Ođđa mearkaláhkaásahusas, mii lea leamaš gulaskuddamis, sávvet oažžut sadjai láhkavuodu dasa ahte lea vejolaš almmuhit mearkkaid internehtas.

Merkeregisteret blir tilgjengelig i 2022

Av: Hege Fjellstad og Ragnhild Bæhr Lango, ráđgivera

Per i dag har ikke reindriftsnæringa tilgang til et oppdatert elektronisk merkeregister på internett og dette er høyt etterspurt. I årets reindriftsavtale ble avtalepartene derfor enige om å sette av 1,5 millioner kroner til utviklingen av et nytt digitalt merkeregister. I tillegg har Digitaliseringsdirektoratet innvilget midler til en innsynsløsning for merker, nye saksbehandlingssystemer som skal

effektivisere merkesaksbehandlingen og gjøre det enklere for reindriftsutøverne å søke om godkjenning av merker.

De nye digitale løsningene for reinmerker er forventet å være ferdig i oktober 2022. Utviklingen av løsningene skal skje i tråd med reindriftsnæringas behov og representanter fra reinbeiteområdene skal inviteres med i brukergroupe hvor de kan komme med innspill til utformingen av de nye systemene.

Landbruksdirektoratet stengte i 2017 sitt nettbaserte digitale merkeregister på grunn av sikkerhetssvakheter og utfordringer med personvernlovgivningen. Merkeregisteret har etter den tid ikke vært tilgjengelig på internett. Gjennom en ny merkeforskrift som har vært ute til høring ønsker man å få på plass et lovgrunnlag som gjør det mulig å publisere merkene på internett.

«Animal Sense» – Varslingsystem som skal hindre påkjørsler av rein

Inger Hansen, Svein Morten Eilertsen og Grete H.M. Jørgensen
NIBIO

Tiltak for å redusere reinpåkjørsler

Påkjørsler av tamrein på vei og bane er et økende problem i Norge og i Europa. I Norge skyldes dette økt trafikk og hastighet, men ikke minst også snøforhold og mørketid om vinteren (bilde 1).

Reinpåkjørsler er et alvorlig velferdsproblem for dyr og mennesker, i tillegg til å gi betydelige samfunnsøkonomiske kostnader. I Norge har mer enn 3000 tamrein blitt påkjørt av tog de siste 10 årene. Fordi reinen har et sterkt flokkinstinkt, har opptil 80 dyr blitt drept av tog i samme hendelse. Det blir også påkjørt og drept et stort antall tamrein langs norske veier, men her foreligger det ikke offentlig statistikk.

Mål og krav

Fra 2018-2020 har et svensk-norsk forskerteam tilknyttet Interregprosjektet Animal Sense utviklet og testet et nytt elektronisk varslingsystem basert på lavkost radioteknologi. Systemet skal gjøre bilførere oppmerksomme på at det er reinsdyr i, eller nær veibanen. Formålet har vært å teste driftssikkerhet og tapsforebyggende effekt under arktiske vinterforhold.

Tamreinen håndteres fysisk av folk bare noen få ganger i året. Av den grunn setter reindriften krav til at radiosendere som festes til dyrene må ha stor batterikapasitet, samtidig må de av dyrevelferdshensyn være små, lette og ikke utsettes for ising. Teknologien må være rimelig, slik at mange dyr kan instrumenteres, og den må kunne fungere over tid i et arktisk vinterklima.

Testing av varslingsystemet

Gjennom tre påfølgende vintre (2018–2020) ble totalt 724 voksne simler tilhørende tre siida-enheter i Saltfjellet reinbeitedistrikt utstyrt med radiosendere innstøpt i halsbånd av plast (Bilde 2, Tabell 1). Reinsdyra gikk på beite sammen med flokkene på Saltfjellet, nært Polarsirkelen. Europavei 6 går rett gjennom dette beiteområdet, og veistrekningen er svært utsatt for dyrepåkjørsler. Mottakere koplet til LED-lys og montert i en lyskuppel, ble festet til veistikker med ca. 100 meters mellomrom langs en teststrekning på 4 km. Hver gang et instrumentert reinsdyr var 50–100 m fra mottakeren, startet senderen å blinke rødt (bilde 3). Denne mottakeren aktiverte så nabomottakerne, som også begynte

å blinke. Hensikten med dette var å gi bilførerne litt lengre tid på å senke farten. Teknologien i reinsenderne er basert på vanlige radiobølger. Senderen er liten og lett, batteriene har en estimert levetid på opp mot fem år og prisen per enhet ligger i dag på ca. 100 kroner.

Mesta kontrollerte og loggførte funksjonaliteten av varslingsystemet alle tre testsesongene ved å kjøre sakte forbi hver av mottakerne med en radiosender liggende i bilen. Antall rein med og uten sendere som ble påkjørt av biler innenfor og 2 km før og etter teststrekningen ble registrert.

Lovende resultater

Saltfjellet reinbeitedistrikt fikk påkjørt 15 rein innenfor forsøksstrekningen i perioden desember 2017 fram til forsøksstart i mars 2018. Ingen rein, verken med eller uten sendere ble påkjørt i testperioden i 2018 (mars–april). Heller ikke i vintersesongen 2019 (februar–mars) ble det påkjørt rein med sendere i eller utenfor teststrekningen (Tabell 1). Vinteren 2020 var preget av uvær og svært store snømengder. Derfor måtte mesteparten av forsøksreinen flyttes til kystnære beiter allerede etter en måneds forsøk. Ingen rein ble imidlertid påkjørt under denne avkortede forsøksperioden.

Oppgradering av teknologien har foregått kontinuerlig gjennom prosjektperioden. Driftssikkerheten for siste generasjon senderne ble målt til 94,9 % etter 5 måneders drift, hvorav 4 ½ måneders oppbevaring i en fryser. Batterikapasiteten i mottakerne ligger nå på ca. 4 måneder. Siden mottakerne står langs veien, er det enkelt å skifte batterier på disse.

Bilde 1. Tamrein påkjørt på E6 like sør for Sjørelva på Saltfjellet i februar 2018. Foto: S. M. Eilertsen

Bilde 2. 2019-generasjonen av «blinklys-mottaker» (t.v.) og «senderklave» (t.h.).
Foto: Johannes Karlsson

Bilde 3. Slik fungerer det nye, elektroniske varslingsssystemet for rein.
Animasjon: Johannes Karlsson

Preventiv effekt og brukspotensial

Vi mener at varslingsystemet har en generell preventiv effekt ved at bilførerene reduserer hastigheten og følger ekstra godt med når blinkende lys i veikanten observeres. Dette bør testes med fartsmåling ved neste utprøving. Videre, er det antagelig tilstrekkelig å drifte varslingsanlegget kun gjennom vinteren, når sannsynligheten for

påkjørsler er størst. Siden rein er et utpreget flokkdyr, tror vi heller ikke det er nødvendig å instrumentere hele flokken. Dette varslingsystemet er ment å være et supplement til viltgjerdet. Elektronisk varsling fragmenterer ikke reinbeiteområdet og er ikke til hinder for annet vilt eller menneskelig ferdsel. Dersom reinerne disponerer flyttbare mottakere, kan de f.eks. sette disse langs

Tabell 1. Nøkkeltall og resultater fra testene av det elektroniske varslingsystemet «Animal Sense» 2018–2020.

	2018	2019	2020
Antall radiosendere	305	238	181
Antall mottaker-blinklys	41	39	35
Km teststrekning	4	4	3,5
Testperiode	Mars–april	Februar–mars	Desember–januar
Antall rein påkjørt innenfor teststrekningen i testperioden	0	0	0

: fakta

Visste du at NIBIO sine forskere jobber med flere relevante prosjekter og problemstillinger for og med reindriften? Klikk deg inn på vår nye facebook-side «NIBIO ReinDrift»:

<https://www.facebook.com/Reinforskning> og bli oppdatert på alt fra tilleggsføring av rein, bruk av teknologi, beiteskader, økonomi i reindriften og reinens arealbruk ved naturinngrep. Noe av materialet er også oversatt til nordsamisk. Forskerne tar gjerne imot gode innspill på hva det bør forskes videre på, til det beste for en bærekraftig utvikling av norsk reindrift.

vei når reinflokken skal krysse veien under de sesongmessige reinflyttingene.

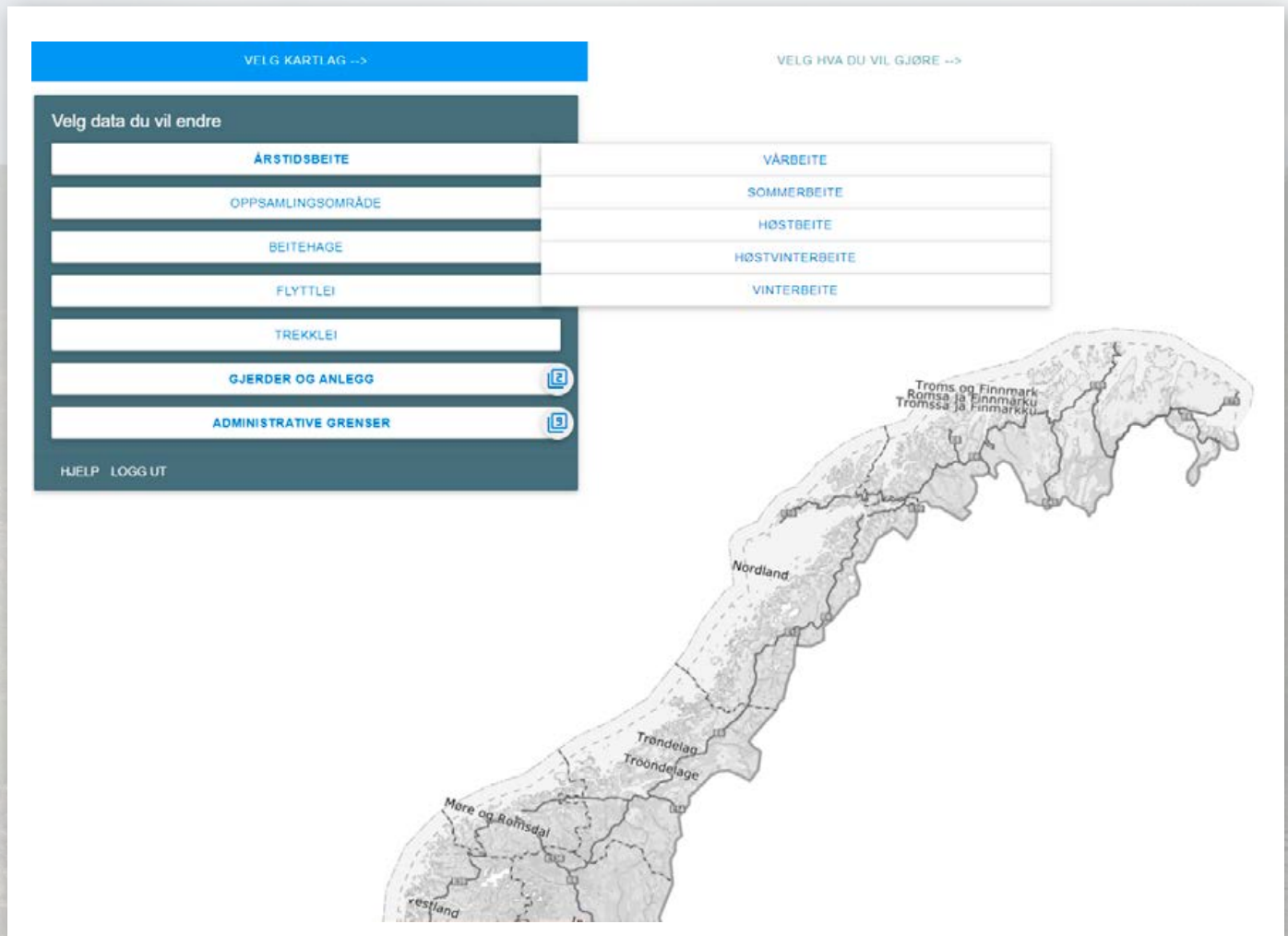
Per i dag, finnes det ingen teknologisk løsning som kan redusere problemene med kollisjoner mellom tog og tamrein i Norge, spesielt ikke i et tøft vinterklima. Med tilpasninger av Animal Sense, vil systemet kunne benyttes også på jernbanen. Mottakere med SIM-kort kan gi togfører og reinerne en tekstmelding eller varsel når et dyr har aktivert en mottaker. Siden hver sender har sin unike ID, kan denne teknologien også koples til opplysninger om dyreeier, alder, kjønn og andre individbaserte data. Vi tror det i framtida vil gå an å skanne hvert individ i en hel flokk fra lufta ved å feste mottakeren til en drone.

Konklusjon

Tre påfølgende utprøvinger av det elektroniske reinvarslingsystemet Animal Sense på E6 over Saltfjellet bekrefter at systemet har et lovende potensial. Ingen rein, verken med eller uten sendere, ble påkjørt innenfor teststrekningen gjennom testperiodene. Ytterligere dokumentasjon av tapsforebyggende effekt, kjøreatferd og driftssikkerhet over tid under arktiske vinterforhold er likevel nødvendig, før varslingsystemet kan settes i større produksjon og slippes på markedet.

Ajourhold av reindriften arealbrukskart – oppstart i Nordland reinbeiteområde

Av: Håvard A. Hagen, seniorrådgiver

Skjermdump fra ajourholdsløsningen.

Bakgrunnen for prosjektet er at Reindrifftsavtalens parter Landbruks- og matdepartementet og Norske reindriftsamers landsforbund har tatt initiativ til å få på plass en nettbasert ajourholdsløsning, som legger til rette for reinbeitedistriktenes ajourhold av sine egne kartdata som viser distriktenes arealbruk som for eksempel ulike årstidsbeiter, flyttlei, kalvingsland, reindriftsanlegg osv. Landbruksdirektoratet har i samarbeid med Norsk institutt for

bioøkonomi (NIBIO) utarbeidet teknisk kartløsning og tilhørende veiledningsmaterieil.

Den tekniske kartløsningen er planlagt åpnet for distriktene i Nordland 1. juli. Nærmere informasjon om prosjektet vil legges ut på Landbruksdirektoratets hjemmeside før oppstart. Distriktene i Nordland vil også bli tilskrevet fra Statsforvalteren i Nordland.

Det tas høyde for at øvrige statsfor-

valtere kan teste løsningen og gjennomføre opplæring av distriktene i sine områder i september/oktober. Løsningen for ajourhold planlegges åpnet for resten av reinbeiteområdene i november 2021.

Opplæring av distriktene har vært noe utfordrende å planlegge på grunn av koronassituasjonen. Om opplæring høsten 2021 skal gjennomføres som nettmøter eller ved fysiske samlinger vil avklares i løpet av sommeren.

Laanteburriedirektoraate – orre ráállá juvreaamhtesinie

Tjælije: Magnar Evertsen, Fagdirektør

Minngemes jaepien Laanteburriedirektoraate orre ráállam áádtjeme gosse lea gorredimmien bijre báatsoste juvrerereemisnie, laavenjostosne byjreseáejvieladtjigujmie. Akte laavenjostoe revisjovnen bijre maaksoeöörnegistie bovt-sese joe daan tjaktjen aalka.

Minngemes jaepien Laanteburriedirektoraate lea orre laavenjassh áádtjeme Laanteburrie- jñh beapmoedepartemeenteste juktie gâetienkreekh jñh bovtsh juvrerereemisnie buerebelakaan gorredidh. Akte tjæilke bielie laavenjasseste lea Laanteburriedirektoraate edtja lah-testimmiem vedtedh revideeremasse reeremesoejkesijstie juvrive ávtelen doh 8 juvremoenehtsh Nöörjesne edtjeh dejtie nænnoestidh. Laanteburriedirektoraate edtja viehkietidh guktie vierhtieh radtjoeslaakan átnasuvvieh ráajvarimmide mah vigkieh hööptieh jñh seadtoehtieh (daaroen FKT), jñh synergijeffecth nuhtjedh laanteburrie- jñh báatsoepolitihkeles vierhtiejgujmie. Direktoraate edtja guhkiebasse evtiedidh daatatjöonghkemem jñh sjiehteladtemem bievniesijstie evtiedimmien bijre gâetienkreekide jñh bovtside laavenjostosne NIBIO:ine ektine. Gaskem jeatjah libie vierhtieh áádtjeme jieniebidie barkijidie mah edtjeh daejnie suerkine barkedh direktoraaten kontovresne Stientjesne.

Direktoraate edtja aaj viehkine árrोध vuarjasjimmie jñh evtiedimmesne njoelkedassijste mah leah juvrerereemen bijre, jñh 2020 libie laavenjostoem tseegkeme Byjresedirektoraatine juvresuerkesne. Tjaktjen 2021 laavenjostoe aalka revisjovnen bijre maaksoeöörnegistie bovt-sese. Dan sjiekenisnie direktoraate edtja meatan

árrोध rááresjimmieprosessine byjreseáejvieladtji, Saemiedigkien jñh NBR:n gaskem.

Juktie mijjen orre ráállam gorredidh, Laanteburriedirektoraate lea meatan ovmessie gaskesadtemeforuminie mejtie Kliijma- jñh byjresedepartemeente öörnie, goh Utmarks kommunenes sammenslutning (USS) jielemeorganisasjovnh (NBR; NSG, NB jñh NSL) jñh byjreseorganisasjovnh.

Báatsoe lea jieleme mij lea jearohke areaalijste. Darjomh areaaline, byjresehaestemh, striengkiesábpoe byjresekrievenassh jñh reereme juvrjiste leah vuesiehtimmieh mah baajnehtieh guktie maahta areaalide báatsose nuhtjedh. Gâatomejeliemienie reereme juvre-aarhtijste sæjhta nuepide baajnehtidh guktie maahta gâatoemidie nuhtjedh. Edtjebe barkoem jñh daajroem nænnoestidh guktie areaalh átnasuvvieh jielemeperspektijvesne. Daate lea gaskem jeatjah juvrepolitihken bijre.

– Laanteburriedirektoraate sæjhta meatan árrोध vihkeles areenine juvresuerkesne, jñh mijjeh maadthmaah-toem bigkebe juktie faageles ássjaldahkh vedtedh, daatamaterijellem jñh kaarhtesystemh áhepies darjodh jñh gaskesadtemem juvresuerkesne utnedh, Liv Berit Hætta, báatsoegoevtesen direktöore jeahta.

Eanandoallodirektoráhtta – ođđa rolla boraspiriid ektui

Čállán: Magnar Evertsen, Fagdirektør

Maņemus jagi lea Eanandoallodirektoráhtta ožžon ođđa rolla go guoská bargat dan ektui ahte vára váldit boazo-ealáhusas go hálddašit boraspiriid, juoga maid ovttasbarget biraseiseválddiiguin. Juo čakčat ovttasbargagohtet rievdadit boraspirebuhtadusortnega bohccuide.

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta lea maņemus jagi addán ođđa doaimma Eanandoallo-direktoráhttii, mainna boraspirehálddašeamis buorebut galget vára váldit šibihiiiguin ja bohccuiguin. Konkrehtalaš oassi barggus lea ahte Eanandoallo-direktoráhtta galgá buktiit cealkámuša movt rievdadit boraspiriid hálddašanplánaid ovdal go dat meannuduvvojit dan 8 boraspirelávdegottis Norggas. Eanandoallo-direktoráhtta galgá juolludit ruđaid eastadan ja riidováidudeaddji doaimmabijuide (EKD) ja eambo ovttastahttit eanandoallo- ja boazodoallopolitihkalaš ruđaid, vai ovttas ávkkástallat buorebut doaimmabijuiiguin ja bohtosiiguin, dan sadjái go goabbat sajis dan dahkat. Direktoráhtta galgá ovdánahttit dieđuid čoaggima ja searválaga NIBIOin heivehit daid dieđuid maiguin ovdánahtta doaimmaid šibihiid ja bohccuid ektui. Earret eará lea midjiide juolluduvvon ruhta mángga virgái, mat galget dainna bargat direktoráhta kantuvrras Stientjes (Steinkjer).

Viidáseappot galgá direktoráhtta leat veahkkinn árvvoštallat ja ráhkadit njuolggadusvuodu mat gustojit boraspirehálddašeapmái, ja mii leat maid 2020 ovttasbargagohtán Biras-direktoráhtain go guoská boraspiriide. Čakčat 2021 ovttasbargagohtit rievdadit boraspirebuhtadusortnega bohccuid hárrái. Dan oktavuodas galgá direktoráhtta oasálastit kon-

sultašuvdnaproseassain gaskal biraseiseválddiid, Sámedikki ja NBR.

Vai fuolahit iežamet ođđa rolla, de oasálastá Eanandoallo-direktoráhtta iešguđetlágan gulahallanforumiin, maid Dálkkádat- ja birasgáhttendepartemeanta lágida, oktan Utmarks-kommunenenes sammenslutning - organisašuvnnain (USS), ealáhusorganisašuvnnaiguin (NBR, NSG, NB ja NSL) ja birasorganisašuvnnaiguin.

Boazodoallu lea areálaide heivehuvvon ealáhus. Areálagáržžideamit, birashástalusat, čavgadit birasgáibá-dusat ja boraspirehálddašeapmi leat ovdamearkkat mat váikkuhit dasa movt boazodoallu sáhtta ávkkástallat eatnamiid. Boraspirešlájaid hálddašeapmi váikkuha guohtunealáhusaid vejolašvuodaide dasa movt eatnamiid sáhttet ávkkástallat. Mii áigut nannet doaimma ja ipmárdusa das movt eatnamat adnojit ealáhusaid bealis. Dat guoská earret eará boraspirepolitihkkii.

– Eanandoallo-direktoráhtta sávvá beassat ovddastit mávssolaš arenain go guoská boraspireuorgái, ja mii hukset gelbbolašvuoda vuodđun dasa go galgat addit fágalaš cealkámušaid. Mii maid áigut oainnusin dahkat diehtovuodu ja kártačovdosiid, ja maid gulahallat boraspiriid hárrái, lohka boazodoalloossodaga direktvevra Liv Berit Hætta.

Landbruksdirektoratets nye rolle med rovvilt

Av: Magnar Evertsen, Fagdirektør

Det siste året har Landbruksdirektoratet fått en ny rolle når det gjelder å arbeide for å ivareta reindriftsnæringen i forvaltningen av rovvilt, i samarbeid med miljømyndighetene. Et samarbeid om revisjon av erstatningsordningen for tamrein starter opp allerede til høsten.

Landbruksdirektoratet har det siste året fått tildelt nye oppgaver fra Landbruks- og matdepartementet med å styrke arbeidet med å bedre ivareta husdyr og tamrein i rovviltforvaltningen. En konkret del av oppgaven er at Landbruksdirektoratet skal gi uttalelse til revidering av forvaltningsplaner for rovvilt før de vedtas i de 8 rovvilt-nemndene i Norge. Landbruksdirektoratet skal bidra til effektiv bruk av midler til forebyggende og konfliktdependende tiltak (FKT) og utnytte synergieffekter med landbruks- og reindriftspolitiske midler. Direktoratet skal videreutvikle innsamling av data og tilrettelegging av informasjon om utviklingen for husdyr og tamrein i samarbeid med NIBIO. Blant annet har vi fått midler til flere stillinger som skal jobbe med dette område på direktoratets kontor i Steinkjer.

Videre skal direktoratet bistå i vurderinger og utvikling av regelverket knyttet til rovviltforvaltningen og vi har i 2020 etablert et samarbeid med Miljødirektoratet på rovviltområdet. Høsten 2021 starter et samarbeid om revisjon av erstatningsordningen for tamrein. I den forbindelse skal direktoratet delta i konsultasjonspro-

sesser mellom miljømyndighetene, Sametinget og NRL.

For å ivareta vår nye rolle deltar Landbruksdirektoratet i ulike kontaktforum som arrangeres av Klima- og miljøverndepartementet, med henholdsvis Utmarkskommunenes sammenslutning (USS), næringsorganisasjonene (NRL, NSG, NB og NSL) og miljøorganisasjonene.

Reindrift er en arealbasert næring. Arealinngrep, miljøutfordringer, strengere miljøkrav og forvaltning av rovvilt er eksempler som påvirker hvordan arealene kan brukes til reindrift. I beitenæringene vil forvaltningen av rovviltartene påvirke bruksmulighetene. Vi skal forsterke arbeidet og kunnskapen om hvordan arealene blir brukt i et næringsperspektiv. Dette handler blant annet om rovviltpolitikken.

– Landbruksdirektoratet ønsker å være representert på viktige arenaer på rovviltområdet, og vi bygger kompetanse som grunnlag for å gi faglige innspill, tilgjengeliggjøre datamateriale og kartløsninger, samt kommunikasjon på rovviltområdet, sier Liv Berit Hætta, direktør for avdeling reindrift.

«Rensjuka» / Pasteurellose

Av Torill Mørk, Ingebjørg H. Nymo, Rebecca Davidson, Veterinærinstituttet

For over 100 år siden, i 1911–1912, ble det fra Nord-Sverige rapportert om utbrudd av en hittil ukjent sykdom hvor flere tusen rein døde i løpet av to somre. Reingjeterne beskrev at dyrene døde så raskt at de noen ganger bare la seg ned og døde uten forvarsel. Sykdommen ble senere oppdaget i Norge og i løpet av 1911–1914 ble det rapportert om flere hundre døde dyr i ulike områder i løpet av sommer- og høstmånedene. Både svenske og norske veterinærer fant en *Pasteurella*-bakterie som årsak til sykdommen og kalte sykdommen Pasteurellose eller «rensjuka». Denne bakterien fins også hos rein i dag og kan gi blodforgiftning eller lungebetennelse.

Om sykdommen

Pasteurellose er en bakteriesykdom som forårsakes av bakterier som hører til *Pasteurella*-gruppen. I veterinærmedisin er bakteriene svært aktuelle da de kan gi sykdom hos mange ulike dyrearter, inkludert rein. Bakteriene kan også i sjeldne tilfeller gi sykdom hos mennesker.

Pasteurella-bakteriene regnes som opportunist, dvs. at de kan finnes hos dyret uten å gi sykdom. Andre opportunist kan være tilstede i miljøet og smitte til dyr via jord, vann, planter eller fôr. Slike bakterier kan gi sykdom når smittepresset blir stort, eller når dyret er svekket på grunn av f. eks. stress, dårlig kondisjon, andre infeksjoner eller mye parasitter. Det kan også være en kombinasjon av flere faktorer. Smitte med nye bakterier øker også risikoen for utvikling av sykdom fordi dyret ikke har immunitet, noe som ofte er tilfelle hos unge dyr. *Pasteurella*-bakteriene er «slimhinnebakterier», noe som innebærer at de kan finnes på slimhinner hos dyr uten å gi sykdom.

Hos rein er det bakterien *Pasteurella multocida* innenfor denne gruppen som vanligvis gir sykdom. Man regner

med at den kan finnes i nese eller svelg hos noen rein. Denne bakterien synes også oftere å gi sykdom hos sau og storfe i Nord-Norge, mens lenger sør er andre *Pasteurella*-bakterier mer aktuelle.

Når reinen er svekket kan bakterien begynne å vokse i nese/svelg. Når reinen utvikler en slik infeksjon kan den spre bakterien til andre dyr f. eks. ved hosting og nysing. Rein som ikke har immunitet mot bakterien kan utvikle blodforgiftning eller lungebetennelse. Dette rammer særlig kalver, da voksne rein gjerne har utviklet immunitet/motstandskraft mot bakterien ved å ha blitt utsatt for smitte i små mengder tidligere i livet.

Sykdommen kan forekomme hos enkeltdyr, men den kan også opptre som utbrudd. Årsakene kan være åpenbare men andre ganger sammenfattede og vanskelige å utrede.

Symptomer

Ved lungebetennelse kan det forekomme hoste eller renning fra nese, eventuelt bare dårlig allmenntilstand. Ved blodforgiftning vil forløpet ofte være så raskt at dyrene ikke rekker vise symptomer og blir bare funnet

døde. Når symptomene er uspesifikke og forløpet raskt er det vanskelig å stille diagnosen på syke dyr.

Ved obduksjon av døde dyr som har hatt lungebetennelse, ser man ofte at deler av lungen er mørkerød, fast å kjenne på og overflaten kan være ru (bilde). Blodforgiftning gir noen ganger ingen synlige forandringer, mens andre ganger ses væske i brysthule og/eller hjertesekk, samt blødninger på overflaten av brystvegg og organer, spesielt lunge.

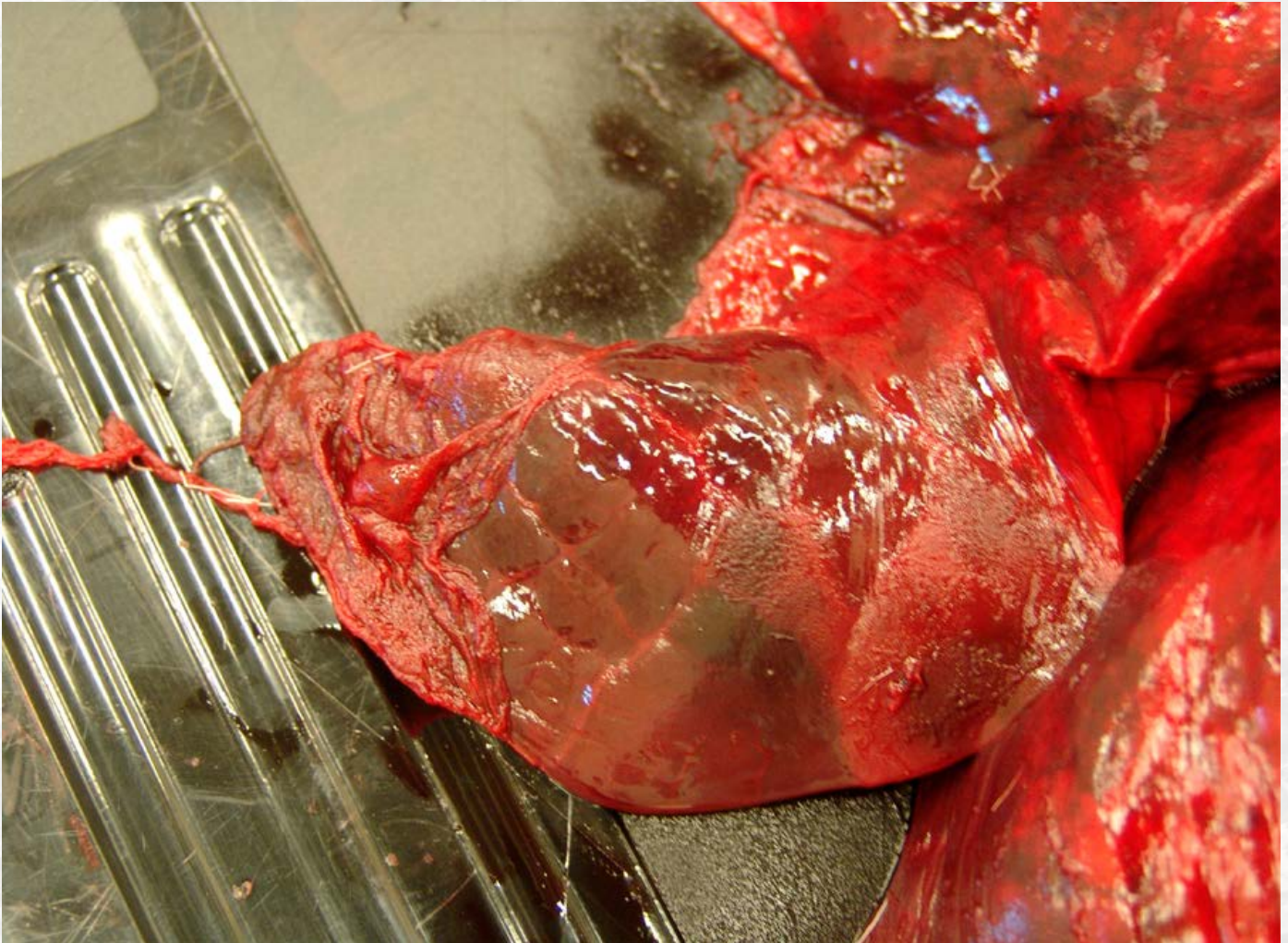
For å stille en sikker diagnose må man påvise bakterien i blod og/eller i organer. Veterinærinstituttet undersøker slike prøver og obduserer innsendte døde dyr.

Forekomst

Det har i nyere tid hovedsakelig vært mindre utbrudd på ulike steder i Norge.

I perioden 1976–80 var det offentlige veterinærvesenet aktive i reindriften og det ble gjort feltundersøkelser i flokker med sykdom. Det ble gjort obduksjoner i felt og tatt med prøver til laboratorium for å stille diagnoser. I noen år ble det rapportert om sykdom som en viktig tapsfaktor i enkelte områder. Pasteurellose og hjernemark var den gang regnet som de mest alvorlige sykdommene. Sykdomsutbrudd sås i sammenheng med andre faktorer slik som parasittbelastning, kondisjon hos dyrene, værforhold og immunitet i flokken.

Av nyere eksempler kan nevnes et større pasteurelloseutbrudd i Trøndelag i 2005. Plutselig værskifte under kalvemerkingen var sannsynlig årsak til utbruddet som varte utover sommeren og høsten, og det ble beregnet at minst 70 dyr døde i utbruddet.

Lungebetennelse forårsaket av bakterien *pasteurella multocida*. Deler av lungevevet er mørkerødt og fast og overflaten ru og dekket med klebrig hinne.

Disse var i all hovedsak kalver, men også noen åringer og simler.

Det er også eksempler fra 2010 og 2019 på utbrudd i slaktegjerdene hvor flere kalver har blitt funnet døde.

Forebygging og behandling

Generelt ved helseproblemer i besetninger eller reinflokker må man først utrede problemet og stille riktig diagnose. Deretter kan man lete etter årsaker og søke å unngå dem for å forebygge ny sykdom. Pasteurellose dukker opp både hos rein, storfe og småfe med ujevne mellomrom. Selv om man vet at ulike typer stress er utløsende for utbrudd vil bakenforliggende årsaker kunne være varierende og må undersøkes lokalt.

Bakterien kan behandles med antibiotika, men på grunn av det raske forløpet kan det være vanskelig å være tidlig nok ute til at det har

effekt. I reindrifta vil det kun være aktuelt hos enkelt dyr. Ved utbrudd er spredning av flokken ofte effektivt for å stanse videre smitte. Hos sau og geit finnes det vaksine mot en annen type *Pasteurella*-bakterie.

Forskning

I forbindelse med RUF-prosjektet «Kartlegging av helse og sykdom hos rein» som ble gjennomført ved Veterinærinstituttet ble det obduisert 125 dyr på vinteren i perioden 2017–2019, og *Pasteurella-multocida* var den hyppigste årsaken til bakteriesykdom. Små utbrudd ble observert i forbindelse med transport av levende dyr. Hos enkelt dyr ble jaging av jerv funnet som sannsynlig utløsende faktor.

I studien ble *P. multocida* også funnet i svelget hos friske dyr. Dette styrker teorien om at bakterien finnes natur-

lig i slimhinner hos rein. Hvorvidt det er bestemte stammer av bakterien som fremkaller sykdom er foreløpig ukjent. Derfor ønsker vi fremover å undersøke bakterieisolater fra rein for å undersøke hvilke egenskaper denne bakterien har og om det er forskjeller innen arten eller mellom arter.

Hvordan klimaendringer, med varmere temperaturer, mer nedbør og dårligere vinterbeiter vil påvirke forekomsten av pasteurellose er ukjent. Det er imidlertid nærliggende å tro at disse endringene kan utløse økt stress, og at sykdommen vil forekomme oftere i fremtiden. Pasteurellose er derfor en problemstilling som både reindriftsutøvere, forskere og forvaltning bør være oppmerksomme på fremover.

Er det en sammenheng mellom tap av reinkalver og nærhet til større tekniske inngrep?

Av Stein Tage Domaas, Øyvind Skogstad og Christian Brun-Jenssen

Innledning

Tapssituasjonen i Nordland reinbeiteområde (Nordland) har vært utfordrende i mange år. Trenden de siste 20–30 årene har vært at tapene bare har økt, og nå har vi en situasjon der tapene utgjør mellom 50 og 70 prosent for de ulike reinbeitedistriktene. Figur 1 viser utviklingen for Duokta reinbeitedistrikt. En veldig synlig konsekvens av denne utviklingen er at mange distrikt har relativt få eller ingen kalv til slakt, tabell 1.

Det at tapssituasjonen forverrer seg mens mengden rovvilt fremstår som relativt konstant i samme periode, gir grunn til å tenke at her må det være flere forhold som spiller sammen og skaper sumeffekter.

Fem utenforliggende/overordna forhold påvirker reindriften direkte og indirekte

Arealinngrep, arealbruk, rovvilt, klimaendringer og topografi/geografi

er de fem viktigste utenforliggende og overordna forholdene som påvirker reindriften direkte og indirekte.

For å forstå forholdene i Nordland er det viktig å ha et riktig bilde av geografi og topografi. Klimaet er ulikt fra nord til sør i Reindriftnorge og klimaendringene vil kreve større fleksibilitet og endra bruk av områder. Den dokumenterte og beregnede mengden rovvilt har vært relativt stabil i Nordland i den perioden vi ser på her.

Med arealbruk mener vi aktivitet som er knyttet til arealer. Det kan være alt fra motorferdselløyper til alle slags gode folkehelseiltak i naturen. Footprinten er vanligvis minimal, men intensiteten av bruken varierer og for reindriften er påvirkninga ulik. For fysiske arealinngrep gjelder mye godt det samme, men footprinten kan være mye større, alt etter hva slags type inngrep vi snakker om. Inten-

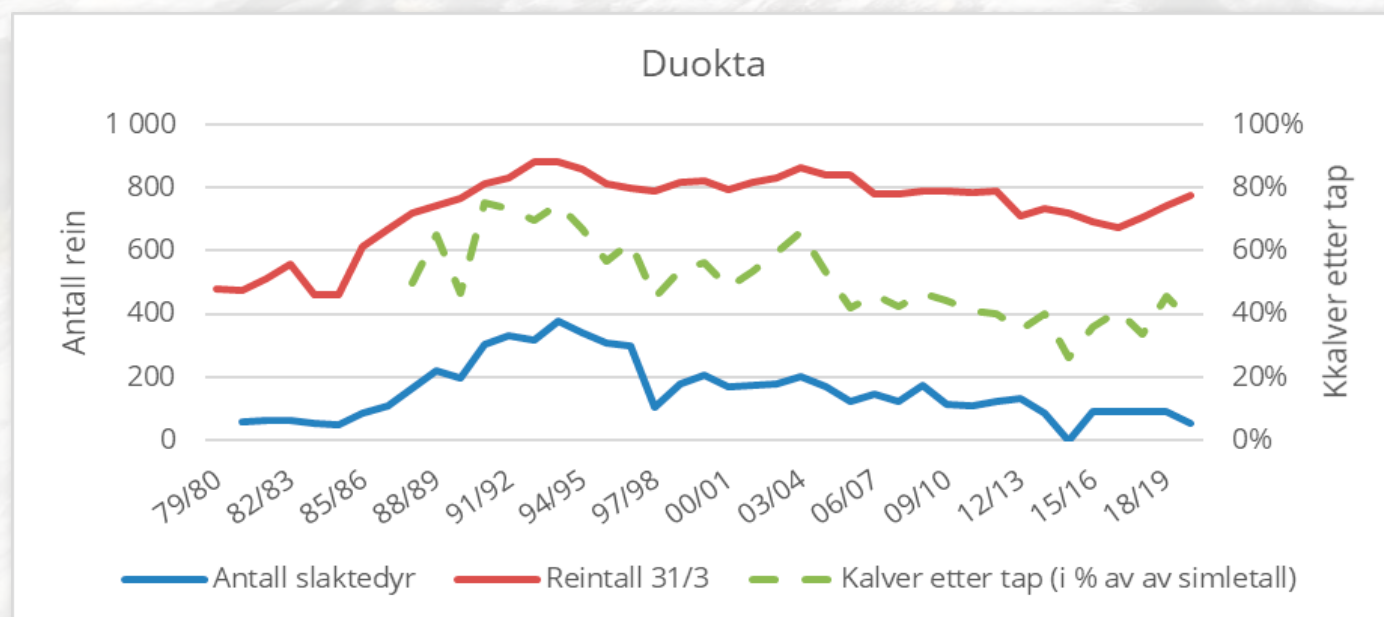
siteten av bruken vil også variere, slik at slutteffekten på reindriften er utfordrende å beregne.

Unnvikelsessoner

Her vil vi vise til Statistisk sentralbyrås «SSB ANALYSE 2020/16 – Utbygging får konsekvenser for reinbeiteområder» og til NINA Rapport 1305/17 «Vindkraft og reinsdyr – en kunnskapssyntese». Nærmere enn 1 km unngår 95 % av reinen å bruke området, mens de mest sårbare dyrene, drektige simler og simler med kalv, unngår å bruke områdene som er nærmere enn 5 km fra inngrep og aktivitet.

For Nordland er 50 % av reindriftsarealet nærmere bebyggelse og infrastruktur enn 1 km, 70 % nærmere enn 3 km og 90 % nærmere enn 5 km.

Inntil nå har fokuset på konsekvensene av forstyrrelsene i hovedsak vært en effekt av gradert tap av

Figur 1. Reinbeitedistrikt Duokta som eksempel på utvikling i tap av kalver, samt følgene for antall slaktede dyr.

Kilde: Ressursregnskap for reindriftnæringen.

Reinbeitedistrikt/Siida	Antall slaktede kalver									
	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20	
18 - Voengelh-Njaarke	250	306	94	236	228	93	98	66	17	
20 - Jillen-Njaarke	53	56		50	22	61	3	23	12	
19 - Byrkije	385	197	282	478	399	452	387	395	381	
21 - Røssåga/Toven	3			26	44	103	147	350	203	
23 - Hestmannen/Strandtindene	103	129		32	86	86	147	46	59	
22 - Ildgruben	172	248	217	219	157	168	188	275	217	
24 - Saltfjellet	436	96	346	259	216	303	233	402	441	
25 - Balvatn		48	153							
26 - Duokta	58	58	46		47	36				
27 - Stajggo/Hábmer	7	26	15	1		31				
28 - Frostisen		23	21			17				
29 - Skjomen										
NORDLAND	1467	1187	1174	1301	1199	1350	1203	1557	1330	

Tabell 1. Antall kalver slaktet de 9 siste årene i Nordland for de ulike reinbeitedistriktene.

Kilde: Ressursregnskap for reindriftsnæringen 2019–2020.

beiteland og konsekvensene av at dyr ikke roer seg ned. Følgene av dette er vanligvis beskrevet som merarbeid for reindriftsutøverne og tap av vekt/slaktevekt for kalver og voksne dyr. Sannsynligheten er stor for at økt bruk/aktivitet/intensitet vil føre til økt forstyrrelse.

I denne studien vil vi se på om det er mulig å finne noen sammenhenger mellom tapssituasjonen i reindriften i Nordland og arealbruk/arealinngrep. Vi bruker tall fra Ressursregnskap 2019/2020 til å beregne en kalveslaktefaktor (Ksf) som prosentandelen av registrert slaktet kalv i forhold til reintall samt tallene for prosentvist tap kalv, prosentvist tap voksne, prosentvist totaltap, prosentvist tap av kalv før merking, prosentvist tap av kalv etter merking og prosentvist totaltap av kalv.

Graden av nærhet til tekniske inngrep har vi funnet ved å utføre en overlagsanalyse i et GIS på temalagene Reinbeitedistrikt (i Nordland) og INON2018 (Inngrepsfrie natur-områder i Norge) som har en sonering på 1,

Avst.	Ksf	Tap Kalv	Tap Voksne	Tot. Tap	Tap F-M	Tap M-Et	Tot. F-Et
1, 3, 5	0,6	0,8	0,0	0,6	0,5	0,1	0,6

Tabell 2. Her ser vi korrelasjonen mellom avstand til større inngrep og de andre faktorene.

3 og 5 km i avstand fra større tekniske inngrep. Dette temalaget har ikke med mindre inngrep, som hyttefelt og lignende, men det er det mest detaljerte temalaget som finnes ferdig innenfor temaet.

Distriktene ble nummerert fra 1 til 12 og tallene i de ulike tabellene ble rangert fra 1 til 12, der 1 er dårligst og 12 er best. Deretter ble det kjørt en korrelasjonsanalyse mellom tallene, tabell 2.

Stor sammenheng mellom tap av kalv og nærhet til større tekniske inngrep

Det mest spennende resultatet i denne studien er den store sammenhengen mellom tap av kalv og nærhet til større tekniske inngrep (0,8). Dette er første gang en studie viser at

utbygging kan kobles til økt tap for reindriftsnæringa.

Tap før merking har en korrelasjon på 0,5 og etter kun 0,1. Dette peker mot at kalvingsland/vårbeite er en utsatt og kritisk beitetypen for framtida til reindriften i Nordland. Det er også interessant at denne studien ikke finner noen sammenheng (0,0) mellom tap av voksne dyr og nærhet til større tekniske inngrep.

Studien forklarer ikke hva sammenhengen mellom tap av kalv og nærhet til større tekniske inngrep består i.

Hele studien finner du her:

<https://www.statsforvalteren.no/Nordland/landbruk-og-reindrift/Reindrift/tap-av-reinkalver-og-narhet-til-storre-tekniske-inngrep/>

Det skal jobbes med å utarbeide gode veiledere for tilskudd

I 2021 kommer det veiledere for tilskuddsordninger i reindriften på norsk, nord-samisk og sør-samisk! Avtalepartene ble enige om at det skal jobbes med å utarbeide gode veiledere for tilskudd i 2021. Landbruksdirektoratet utarbeider disse i nært samarbeid med avtalepartene.

Økning av prammeavgift

Forskrift om pramming av rein gir siidaandeler som har behov for frakt av rein mellom årstidsbeitene i Nord-Troms og Finnmark, mulighet til å søke om plass på landgangsfartøy som frakter reinen sjøveien. Statsforvalteren i Troms og Finnmark utarbeider seilingsplan, der siidaandeler prioriteres ut fra behov og historisk bruk av prammen.

De siidaandelene som får pramme-plass, må betale prammeavgift per rein som fraktes. Prammeavgiften

finansierer statsforvalterens utgifter ved administrasjon av ordningen, som dekning av utgifter til mannskap som fysisk er med på landgangsfartøyet under prammingen.

Til og med driftsåret 2019/2020 utgjorde prammeavgiften 15 kroner per rein. Avtalepartene ble under forhandlinger av reindriftsavtalen 2021/2022 enige om dobling av prammeavgiften for å sikre en reell dekning av statsforvalterens utgifter. Fra og med 1. juli 2021 blir prammeavgiften derfor økt fra 15 til 30 kroner per rein som fraktes.

Informasjon fra Reindriftens Utviklingsfond

Befaring. Foto Olivia Olaussen

Av: Olivia Olaussen, rådgiver

Reindriftens utviklingsfond (RUF) gir økonomisk støtte til et stort spekter av tiltak som skal utvikle reindriftnæringen. Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL) oppnevner medlemmer og varamedlemmer til styret. Landbruksdirektoratet er sekretariat, utarbeider saksfremlegg og avgjør søknader der det søkes om inntil 200 000 kroner.

I 2020 ble det gitt tilskudd til forskning og utvikling, kvinnerettede tiltak, reinpramming, feltbarnehager, transport, reindriftnlegg, refusjon av kursutgifter, tap av rein, juridisk bistand m.m. Det ble totalt behandlet hele 66 søknader.

Søknadsfrister og mer informasjon om de enkelte ordningene finner du på landbruksdirektoratets nettsider. Disse tilskuddsordningene dekkes av de såkalte «frie midlene» til RUF, det vil si midlene som fondsstyret disponerer over, som i 2021 utgjør 4,95 mill. kroner.

Så langt i 2021 har styret behandlet om lag 40 saker. Du kan lese protokollene fra møtene som legges ut på landbruksdirektoratet nettsider.

Midler til forsknings- og utviklingsprosjekter (FOU-midler) lyses ut på nettsiden og for 2021 er det satt av 575 000 kroner til slike prosjekter med søknadsfrist 13. august.

Områder som er prioritert:

- Tilleggsføring
- Klimaendringenes påvirkning på reindriften og mulige strategier for klimatilpasning
- Overvåking av beiteområder
- Sikring av reindriften arealer
- Utvikling av det interne selvstyre i reindriften
- Rovvilt og rovviltforvaltningens påvirkning på reindriften

Søknadsfrister for andre ordninger ligger på direktoratets nettsider under den enkelte ordningen. De neste møtene er 8. juni, 1. oktober og 10. desember. Søknader der søknadssummen er under 200 000 kroner, som ikke er av prinsipiell karakter, behandles av Landbruksdirektoratet fortløpende.

Čuovo Eanandoalldirektoráhtta boazodoalu ossodaga Instagrammas!

Čállán: Maria Ae Solvang, førstekonsulent og Odd Kristian Kaushik, rådgiver

Instagramma bokte dáhttut mii juohkit govaid, dieđuid ja ođđásiid ođđa vuogi mielde. Mii háliidat juohkit dieđuid boazodoaluhálddaseami árgabeaivvis ja čájehit boazodoalu doaimmaid ja ovdánahttinvuogiid. Ulbmiljoavku lea boazodoallu, muhto maddái eará berošteaddjit.

Instagram

Instagram lea app ja sosiála medium gos sáhtta juohkit govaid ja videoid. Dat ásahuvvui golggotmánu 6. beaivvi 2010.

Sosiála mediet leat neahttasiiddut ja appat man bokte sáhtta hápmet ja juohkit dieđuid ja searvat sosialá fierpmádačkii. Sosiála mediet leat rievdatan min gulahallanvuogi sihke priváhta ja bargoohtavuodas. Sosiála mediet geavahuvvojit priváhta olbmui gulahallat eará geavaheddjiin, muhto geavahuvvo maddái ođasgaskkusteamái, márkafievrrereapmái, politihkkálaš oaviliid ovdanbuktimiidda ja álmmlaš dieđuid gaskkustit.

Álgoálggus lei Instagrámma jurddašuvvon geavahuvvot dušše mobiltelefonaid bokte ja heivehuvvon operatiivavuogádačkii IOS. Android vuogádačkii ásahuvvui 2012:s. Čuovvuvuvvui desktop-grensennittain skábmamánu 2012, ja njeljješ-appain geassemánu 2014 ja appain Windows 10 golggotmánu 2016.

Norggas leat (jagi 2020) 2,5 milliuvnnas geavaheaddji ja birrasii 24 % álbmogis geavahit dan váhkkosaččat dahje dávjjit. Eatnašat lea birrasii 30–59 jagi. Riikkaidgaskasaččat leat Instagrammas badjelaš ovtta milliárda áktiivvalaš geavaheaddjit ja jagi 2020 ledje badjel 50 milliárdda govat Instagrammas.

Gáldu: Store norske leksikon

Boazodoallo lea guhkit áigge badjel sávvan eanet oidnosis boazodoallohálddeseami. Dan sivas lea Eanandoalldirektoráhtta dál ásahan Instagramkonto pilotprošeaktan gos háliidat geahččalit geavahit sosiála mediaid ja oaidnit makkár vásáhusaid dat buktá.

Instagrámma bokte háliidat mii čálmustahttit man mánggabelát bargoárgabeaivi mis lea ja ahte mii bargat sihke regionálalaččat, našuvnnalaččat ja riikkaidgaskasaččat. Instagrammii mii bidjat áigeguovdilis sisdoalu earret eará iešguđuet bargomátkiin ja čoahkkiimiiguin ja maddái eará áigeguovdilis áššiguin sihke boazodoalus ja hálddáhugas. Mii háliidat čálmustahttit dieđuid sihke boazodoaluhálddáhuga doaimmain ja maddái boktit beroštumi min hástalusaid ja ovdánahttinuovdamaide.

Čuovo fal min konto [landbruksdirektoratet_rein](https://www.instagram.com/landbruksdirektoratet_rein) ja oahpásmuva min bargoárgabeaivái!

Sáhtát tag:et min ja atte áinnas iežas oavila sisdollui maid mii álmmuhat.

Følg Landbruksdirektoratet Avdeling reindrifft på Instagram!

Av: Maria Ae Solvang, førstekonsulent og Odd Kristian Kaushik, rådgiver

Med Instagram ønsker vi å dele bilder, kunnskap og nyheter på en ny måte. Vi skal spre kunnskap fra reindrifftsforvaltningens arbeidshverdag og vise aktiviteter og utviklingstrekk i reindriftnæringen. Viktige målgrupper er næringsdrivende innen reindriften, men også andre interesserte.

Instagram

Instagram er en app og sosialt medium for deling av bilder og video, lansert 6. oktober 2010.

Sosiale medier er nettsider og apper som tilrettelegger for å skape og dele innhold, og å delta i sosiale nettverk. Sosiale medier har endret måten vi kommuniserer på, både i hverdagen og i jobbsammenheng. Sosiale medier brukes av privatpersoner til å kommunisere med andre brukere, men de brukes også til nyhetsformidling, markedsføring, politiske ytringer og offentlig informasjon.

Opprinnelig ble bildetjenesten Instagram laget kun for mobiltelefoner på operativsystemet IOS. En versjon for Android ble lansert i april 2012, etterfulgt av et desktop-grensesnitt i november 2012, en Fire-app i juni 2014 og en app for Windows 10 i oktober 2016.

I Norge har (per 2020) 2,5 millioner brukere en profil, og 24 prosent av befolkningen bruker tjenesten ukentlig eller oftere. Veksten drives av aldersgruppen 30–59 år. Internasjonalt har Instagram over en milliard aktive brukere og til sammen ligger det per 2020 ute mer enn 50 milliarder bilder.

Kilde: Store norske leksikon

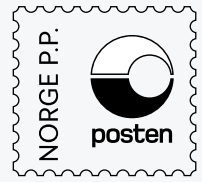
Over tid har vi fått tilbakemeldinger om at våre brukere på reindrifftsområdet ønsker mer synlighet fra forvaltningen. For å imøtekomme ønsket har vi som et pilotprosjekt åpnet en Instagramkonto hvor vi også håper å høste erfaringer for videre bruk av sosiale medier i Landbruksdirektoratet.

Ved å bli synlig ønsker vi å vise hvor stor variasjon vi har i arbeidshverdagen vår, og at vi jobber både regionalt, nasjonalt og internasjonalt. På Instagram legger vi ut aktuelt innhold fra blant annet befaringer, fagsamlinger, møter i styrer, råd og utvalg og andre aktuelle saker i reindrifft og forvaltning. Vi ønsker å spre kunnskap om hva reindrifftsforvaltningen driver med og skape interesse for utfordringer og utviklingstrekk på området vårt.

Du kan derfor følge kontoen [landbruksdirektoratet_rein](#) for et innblikk i vår hverdag!

Tag oss og gi oss gjerne tilbakemeldinger på det vi legger ut.

Returadresse: Landbruksdirektoratet, avd. reindrift
Løkkeveien 111, 9510 Alta
ISSN 0333-4031

Statsforvalterne

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

Statens hus, 9815 Vadsø
Telefon 78 95 03 00
fmlpost@fylkesmannen.no
Besøksadresse:
Deanugeaidnu 6, Karasjok
Bredbuktnesveien 50B, Guovdageaindu
Skogbrukets hus, Andselv
Strandveien 13, Tromsø
Damsveien 1, Vadsø

Statsforvalteren i Nordland

Statens hus, 8002 Bodø
Telefon 75 53 15 00
fmlpostmottak@fylkesmannen.no
Besøksadresse: Moloveien 10

Statsforvalteren i Trøndelag

Besøksadresse:
Saemien Sijte, Snåsa
Øra 28, Røros
Postadresse: Postboks 2600
7734 Steinkjer
Telefon: 74 16 80 00
fmlpost@fylkesmannen.no

Landbruksdirektoratet

Avdeling Reindrift, Alta

Besøksadresse: Løkkeveien 111, 9510 Alta
Telefon: 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no

Oslo

Postboks 1450 Vika, 0116 Oslo
Besøksadresse: Stortingsgt. 28, 0161 Oslo
Telefon: 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no